

Održivo upravljanje turizmom u Šibensko-kninskoj županiji

Lasić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:489374>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij

IVANA LASIĆ

Održivo upravljanje turizmom u Šibensko-kninskoj županiji
Sustainable Management of Tourism in Šibenik-Knin County

Diplomski rad

Opatija, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij
Održivi razvoj turizma

Održivo upravljanje turizmom u Šibensko-kninskoj županiji
Sustainable Management of Tourism in Šibenik-Knin County

Diplomski rad

Kolegij:	Ekonomika održivog razvoja	Student:	Ivana LASIĆ
Mentor:	Prof. dr. sc. Zvonimira ŠVERKO GRDIĆ	Matični broj:	4044/23

Opatija, srpanj 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA STUDENTA - AUTORA O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG/DOKTORSKOG RADA

Ivana Lasić
(ime i prezime studenta)

4044/23
(Matični broj studenta)

Izjavljujem da kao student - autor diplomskog rada dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja **otvorenog** pristupa *završnim / diplomskim / doktorskim* radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije **CC BY** Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

Opatija, 11.4.2023.

Student - autor:

Lasić

(potpis)

Sažetak

Razvoj masovnog turizma je problem kojim se danas susreću brojne destinacije i uvelike osjete nedostatke istog zbog čega se okreću ka implementaciji održivog razvoja turizma u upravljanju destinacijom kako bi zaštitili svoje resurse od iscrpljivanja i mogli se održati na turističkom tržištu. Šibensko-kninska županija je destinacija koja se nalazi na središnjem Jadranu, a njezin položaj joj omogućuje obilatost brojnim prirodnim i kulturno-povijesnim znamenitostima koje mogu ponuditi turistima, osim klasičnih sunca i mora. U radu je istraženo održivo upravljanje turizmom na području destinacije gdje je ispitano lokalno stanovništvo o njihovim stavovima vezano uz turizma i održivo upravljanje na području Šibensko-kninske županije. Lokalno stanovništvo je jedan od važnijih segmenata za destinaciju i njihovo zadovoljstvo i stavovi uvelike pomažu destinaciji da postigne svoju konkretnost na tržištu, ali i da se sačuvaju resursi destinacije kako bi budući naraštaji mogli nastaviti priču svojih predaka i ponuditi istu kvalitetu turističkih proizvoda bez brige koliko će destinacija moći to izdržati. Održivo upravljanje ima jake pozitivne učinke na cjelokupni život destinacije zbog čega je iznimno važna implementacija istoga.

Ključne riječi: održivi razvoj, Šibensko-kninska županija, turizam, održivo upravljanje, lokalno stanovništvo.

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Turizam i održivi razvoj	3
1.1. Održivi razvoj	6
1.2. Održivi razvoj turizma	11
2. Šibensko-kninska županija	15
2.1. Opće informacije.....	15
2.2. Turizam Šibensko-kninske županije.....	17
2.2.1. Ostvareni turistički rezultati Šibensko-kninske županije.....	18
2.2.2. Glavni turistički proizvodi Šibensko-kninske županije	24
2.2.3. Master plan turizma Šibensko-kninske županije	27
4.3. Upravljanje turizmom u Šibensko-kninske županije	32
5. Istraživanje stavova stanovništva o održivom razvoju turizma u Šibensko-kninskoj županiji.....	35
3.1. Metodologija istraživanja.....	35
3.2. Rezultati empirijskog istraživanja.....	36
3.3. Prijedlozi unapređenja održivog upravljanja turizmom u Šibensko-kninskoj županiji.....	55
Zaključak	59
Bibliografija.....	61
Popis ilustracija.....	63

Uvod

Razvoj turizma u Republici Hrvatskoj se susreće s problemom masovnosti pri čemu se vrši ogroman pritisak na infrastrukturu i okoliš u glavnim mjesecima turističke sezone, dok se u ostatku godine intenzitet turizma gotovo i ne osjeti. Ova problematika nije zaobišla ni Šibensko-kninsku županiju. Obzirom na činjenicu da Šibensko-kninska županija veliki dio svoje turističke ponude bazira na prirodnim ljepotama u okviru dva nacionalna parka te dva spomenika na UNESCO-voj listi zaštićene baštine, s posebnim naglaskom treba pristupiti razvoju turizma na načelima održivog razvoja i održivog upravljanja kako se navedeni resursi ne bi istrošili i izgubili svoj prepoznatljivi status.

Na osnovu prikupljenih činjenica i analiziranih podataka predmet istraživanja ovog diplomskog rada jeste održivo upravljanje turizmom u Šibensko-kninskoj županiji i stavovi lokalnog stanovništva i destinacijskog menadžmenta o razini implementacije istoga.

Sukladno promatranom predmetu istraživanja postavlja se glavna hipoteza istraživanja koja glasi „U šibensko-kninskoj županiji se održivo upravlja razvojem turizma“. Kako bi se navedena hipoteza razumjela i što točnije potvrdila ili opovrgnula postavlja se i pomoćna hipoteza koja glasi „Razvoj turizma u Šibensko-kninskoj županiji odvija se u skladu s načelima održivog razvoja“.

Svrha i cilj istraživanja u ovom diplomskom radu je prikupiti i analizirati podatke kako bi se utvrdili stavovi stanovništva i destinacijskog menadžmenta o održivom upravljanju turizmom u Šibensko-kninskoj županiji.

Za potrebe izrade diplomskog rada koristile su se deduktivna metoda, metoda analize, metoda dokazivanja, deskriptivna metoda, različite statističke metode poput metode istraživanja, obrade podataka, metode komparacije i kompilacije te metode anketiranja.

Rad je podijeljen na dva djela, prvi dio se odnosi na teorijsku podlogu a drugi dio se odnosi na empirijsko istraživanje na temu diplomskog rada. U prvom poglavlju se postavljaju teorijske determinante turizma i održivog razvoja kako bi se čitatelja upoznao s teorijskim pojmovima za lakše razumijevanje samog empirijskog dijela rada.

U drugom poglavlju su iznesene opće činjenice o Šibensko-kninskoj županiji kao turističkoj destinaciji, donesen je kratki pregled o turističkom prometu i glavnim turističkim proizvodima

destinacije. Čitatelja se također upoznaje s master planom turizma te načinom upravljanja turizmom u destinaciji.

Posljednje poglavlje se odnosi na emipirijsko istraživanje koje je provedeno u svrhu izrade diplomskog rada gdje su se prikupljali stavovi lokalnog stanovništva o održivom upravljanju turizmom. U ovom poglavlju je opisana metodologija istraživanja te su analizirani prikupljeni podatci.

Cijeli rad je sumiran u kratkom zaključku gdje su iznesena najvažnija zapažanja i činjenice koje su se iznijele tijekom cijelog diplomskog rada.

1. Turizam i održivi razvoj

Definiranje turizma je jako teško obzirom na njegovu kompleksnost i neuobičajene karakteristike. Zbog toga postoje brojne definicije, ovisno o aspektu gledanja. S vremenom se u definiranju unijela kompleksnost i obuhvatnost turizma te jedna od definicija glasi da je to „skup gospodarskih djelatnosti s obilježjima složenosti strukture, sezonalnosti poslovanja, neproizvodnosti rada te specifičnosti tržišta u težnji ostvarenja (realizacije) turističkog doživljaja stvarajući pritom brojne direktne i indirektne, primarne i sekundarne utjecaje.“¹ U promatranju turizma potrebno je poznavanje i definiranje njegovih glavnih elemenata kako bi interpretacija rezultata postignutih u turizmu bila ispravna.

Kao što je prije napomenuto, turizam je kompleksan sustav koji zahvaća sve segmente društvenog života i samim time ima mnogobrojne funkcije u općem gospodarskom i društvenom sustavu. Funkcije turizma se dijele na ekonomske i neekonomske. „Ekonomske funkcije turizma su aktivnosti koje su usmjerene na postizanje konkretnih gospodarskih učinaka. Te aktivnosti mogu se poduzeti na razini ugostiteljsko-turističkih poduzeća i organizacija, koje su izravno ili neizravno uključene u kreiranje turističke ponude, ali mogu biti poduzete i na području turističke destinacije (mjesto, regije ili države) na kojoj se odvijaju pojedine faze turističke potrošnje.“² Kako bi se dobili rezultati ostvareni turizmom prate se njegove ekonomske funkcije koje su vidljive i postoje podatci o njima, no zbog njegove kompleksnosti i prodiranje u druge djelatnosti i jasnog nedefiniranja obuhvata turizma rezultati nisu u potpunosti točni, stoga se turizam promatra i kroz njegove neekonomske funkcije. „Neekonomske (društvene) funkcije su one koje obuhvaćaju onu skupinu funkcija turizma koje vrše rekreacijsko i drugo s njima povezano djelovanje na same turiste i koje u pravilu ne teže postizanju gospodarskih ciljeva.“³ Kroz neekonomske funkcije se promatra djelovanje turizma na sveopće društveno dobro i koje koristi društvo ima od djelovanja turizma. U sljedećoj tablici su vidljive ekonomske i neekonomske funkcije turizma.

¹ Gržinić, *Uvod u turizam- povijest, razvoj i perspektive*, 19.

² Galičić, Laškarin, *Principi i praksa turizma i hotelijerstva*, 72.

³ Ibid. 71.

Tablica 1 Funkcije turizma

FUNKCIJE TURIZMA	
EKONOMSKE (GOSPODARSKE)	NEEKONOMSKE (DRUŠTVENE)
Multiplikativna	Zdravstvena
Razvojna	Kulturno-obrazovna
Zapošljavanje	Socijalna
Uravnoteženje platne bilance	Političko-ideološka
Međunarodna razmjena dobara	

Izvor: Galičić, V., Laškarin, M., *Principi i praksa turizma i hotelijerstva*

Multiplikativna funkcija turizma se odnosi na njegovu snagu umnožavanja ostvarenog dohoda u početnoj fazi turističke potrošnje sve do svog „bijega“ iz gospodarskog toka. Razvojna se ekonomska funkcija turizma odnosi na razvoj pojedinih nerazvijenih područja zemalja i njihovo uključivanje u gospodarstvo. Razvojem turizma otvaraju se brojni hoteli, restorani i drugi ugostiteljski objekti, a samim time se otvaraju i nova radna mjesta te to čini odraz njegove funkcije zapošljavanja. Putem funkcije uravnoteženja platne bilance prati se njegova uloga u ukupnom gospodarskom sustavu zemlje te turizam svojim djelovanjem pokriva deficit stvoren u ukupnoj robnoj bilanci. Turizam se promatra kao izvozna djelatnost te se njegova funkcija međunarodne razmjene dobara promatra u kretanju prihoda koji se promatraju kao izvoz, i rashoda koji se promatraju kao uvoz. Ekonomske funkcije turizma su jednostavne za uočiti obzirom da se bilježe kroz razne statistike i postoje točni podatci. Neekonomske funkcije je teže za uočiti obzirom da se radi o promatranju utjecaja turizma na društvo u cjelini i nema jasno iskazanih podataka o tome. Zdravstvena funkcija turizma je jedna od najstarijih, ali i najvažnijih funkcija turizma jer se očituje u tome da kroz turizam čovjek održava, ali i stječe bolje zdravstveno stanje i kondiciju. Kulturno-obrazovna funkcija turizma opisuje djelovanje turizma na društvo u okviru upoznavanja novih kultura, običaja i

baštine, a kroz upoznavanje se uči o načinu života, stilu života i slično. Socijalnom funkcijom turizma potiče se smanjenje društvenih razlika između ljudi, naroda i kultura. Kao i kod socijalne funkcije, putem političko-ideološke funkcije turizma potiče se smanjenje nerazumijevanja među narodima, odnosno pridonosi se sveopćem širenju mira i dijaloga među različitim nacijama.

Razvoj turizma se odvija iz sekunde u sekundu s razvojem njegovih potrošača i njihovih potreba. Nekada su te izmjene bile male i vrlo malo značajne, međutim razvojem novih tehnologija i unapređenjem kvalitete života te promjene su sve brže i turbulentnije. Sve je veći broj sudionika u turizmu što zahtjeva sve veće kapacitete i prostor na kojem će se odvijati. Sukladno tome potreban je razvoj menadžmenta destinacije koji će pratiti trendove koji se događaju na tržištu turizma i kvalitetno odgovoriti na postavljene izazove. Na razini države se donose zakoni, pravne regulative i politike kojima se usmjerava razvoj turizma. Na razini Republike Hrvatske prije svega djeluje Ministarstvo turizma i sporta koje definira politike za usmjeravanje turizma, ali kako je turizam specifična aktivnost i uključuje brojne druge djelatnosti ovo ministarstvo surađuje i s ostalim ministarstvima kako bi se definirali zakoni i politike koje neće šteti međusobno. Zaslužni za provođenje definiranog su Hrvatska turistička zajednica te turističke zajednice gradova i općina koje kroz različite mjere i aktivnosti doprinose djelovanju turizma.

Brzi razvoj turizma te neadekvatno upravljanje istim je dovelo do pojave masovnog turizma. Autorica Gržinić smatra da „masovni turizam, unatoč razvoju brojnih nerazvijenih područja, poticanju na „viđenje neviđenog“ i jamčenju sigurnosti putovanja, izaziva kontrolirano upravljanje posjeta i uniformirano postupanje shodno raspisanom paket aranžmanu.“⁴ Iz prethodno navedenog valja zaključiti kako je u masovnom turizmu fokus na maksimizaciji profita uz maksimalno iskorištavanje kapaciteta koji su ponuđeni bez ikakve personalizacije usluga i bez fokusa na kvalitetu istih. Masovni turizam se ostvaruje putem unaprijed određenih programa putovanja koji imaju određenu rutinu koja se slijedi bez razmišljanja o posljedicama na okolinu. Menadžeri destinacija 21. stoljeća počinju shvaćati ozbiljnost problema masovnog turizma i narušavanja cijelog gospodarstva zbog praćenja ovog trenda. U svrhu rješavanja ovog problema pojavljuju se novi oblici turizma kojima je cilj personalizacija usluga i visoka razina kvalitete istih. No, kako bi se odmaknuli od

⁴ Gržinić. op. cit., 25.

masovnosti turizma koji sustavno uništava destinacije, stvara nezadovoljstvo domicila, a posljedično i posjetitelja, potreban je razvoj turizma koji će ispoštovati sve sudionike u ovom kotaču poštujući pritom prostor na kojem se odvija uz stvaranje maksimalnog ekonomskog blagostanja. U tu svrhu počinje se razvijati model održivog razvoja, a u skladu s njim i održivi razvoj turizma.

1.1. Održivi razvoj

Masovnost gospodarstva i djelatnosti unutar njega te neadekvatno upravljanje istim je uzrok pojave modela održivi razvoj. Sve veća zagađenost okoliša, nezainteresiranost sudionika u gospodarstvu za oskudnost resursa te nekvaliteta života stanovništva su problemi koje se nastoji minimizirati kroz implementaciju održivog razvoja. Kao i kod definiranja turizma, održivi razvoj ima nekoliko inačica definicija, no ona koja se najčešće koristi i koja opisuje samu srž održivog razvoja jest da je to „razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe”⁵. Promatrajući ovu definiciju zaključuje se kako ovaj model pretpostavlja ravnopravno upravljanje svim resursima kako bi se sve zainteresirane strane zadovoljile.

Održivi razvoj se počiva na četiri osnovna načela koja je potrebno zadovoljiti kako bi implementacija bila uspješna, a to su:

1. Ekonomska održivost
2. Ekološka održivost
3. Sociokulturna održivost
4. Tehnološka održivost.

Kako bi se navedena načela provela u praksi, potrebno je iste inkorporirati u strateške dokumente prilikom kreiranja istih te ih implementirati u institucijske organizacije od nacionalne pa sve do lokalne razine u svim sektorima gospodarstva. Ukoliko se izostavi jedno načelo, više se ne može govoriti o održivom razvoju, a važnost usklađivanja ovih načela za razvoj održivosti potvrđuje i teorija kulture Prvih naroda koja „pokazuje vrijednost

⁵ „Naša zajednička budućnost”, Brundtlandovo izvješće Svjetske komisije za okoliš i razvoj, 1987. godina

skladnog života koji integrira ljudski, duhovni i prirodni aspekt.“⁶ Dakle, još su antički Grci i Rimljani promatrali planet Zemlju kao živi organizam s kojim treba voditi suživot na dobro svih.

Sveopće prihvaćeno mišljenje jest da održivi razvoj postaje sinonim za zaštitu okoliša, međutim promatrajući prethodno navedena načela, može se uvidjeti kako se time uvažava samo ekološka održivost, a ostala su načela zanemarena. Cilj ekološke održivosti je održati ravnotežu razvoja i prirodnih procesa, biološke raznolikosti i resursa koji se nalaze u okolišu. S druge strane, cilj sociokulturne održivosti je očuvanje identiteta zajednice i njegovanje ljudskih vrijednosti te razvoj u skladu s tim. Ekonomska održivost ima za cilj ostvarenje ekonomskog razvoja i korištenje resursa, koji će donijeti blagostanje sadašnjim, ali neće ugroziti blagostanje budućih generacija. I posljednja, tehnološka održivost potiče implementaciju inovacija u proizvodni proces koje će donijeti ekonomsku korist, ali će i očuvati okoliš.

Ipak, za implementaciju održivog razvoja, osim dobre volje pojedinaca, potrebne su razne zakonodavne institucije koje će uz donošenje zakona, pravilnika, strategija i politika potaknuti širu javnost na primjenu prethodno navedenih načela. Na globalnoj razini najpoznatiji dokument koji potiče održivi razvoj jest Agenda 2030 koja je nastavak na Agendu 21, a potiče razvoj gospodarstava i društava pri čemu se nastoji očuvati okoliš i prirodni resursi unutar njega. Ujedinjeni Narodi su objavili 17 globalnih ciljeva održivog razvoja koje je potrebno ispuniti kako bi se postiglo opće blagostanje. Implementacijom i ispunjenjem ciljeva može se govoriti o uspješnom održivom razvoju, a u nastavku se nalaze ciljevi održivog razvoja koje bi bilo poželjno implementirati u svim sferama društva i na svim razinama gospodarstva.

Tablica 2 Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030. godine

1.	Iskorjenjivanje siromaštva
2.	Iskorjenjivanje gladi
3.	Zdravlje i dobrobit
4.	Kvalitetno obrazovanje
5.	Rodna ravnopravnost

⁶ Abeysekera, *Integrating First Nations peoples' cultural capital for sustainable development*, Sustainable Development, 47.

6.	Pitka voda i higijenski uvjeti
7.	Pristupačna i čista energija
8.	Dostojanstven rad i gospodarski rast
9.	Industrija, inovacije i infrastruktura
10.	Smanjenje nejednakosti
11.	Održivi gradovi i održive zajednice
12.	Odgovorna potrošnja i proizvodnja
13.	Odgovor na klimatske promjene
14.	Život ispod vode
15.	Život na kopnu
16.	Mir i pravda/snažne institucije
17.	Partnerstvo za ciljeve

Izvor: ODRAZ-Održivi razvoj zajednice, *Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030. godine*

Europska unija također uvelike potiče implementaciju održivog razvoja raznim akcijama, potporama, ali isto tako i zakonskim aktima. Među najpoznatijima je Europski zeleni plan koji ima za cilj očuvanje okoliša čime bi se uvelike utjecalo na smanjenje klimatskih promjena. Važna komponenta održivog razvoja je okoliš zbog čega je od iznimne važnosti da se politike održivog okoliša posebice usmjere prema okolišu. Autori Hereu-Morales, Segarra i Valderrama su proveli istraživanje u kojem su analizirati podudarnost pretpostavki održivog razvoja s pretpostavkama Europskog zelenog plana te su došli do zaključka da „pretpostavke Europskog zelenog plana u smislu održivosti okoliša ignoriraju ili se suprotstavljaju literaturi u svim svojim dijelovima, predstavljajući važne nedostatke u smislu zaštite okoliša održivost.“⁷ U tom smislu se naponi Europske unije, ali i ostalih organizacija i zakonodavnih tijela trebaju usmjeriti k definiranju politika koje će u potpunosti pratiti načela održivog razvoja.

Na razini Republike Hrvatske se također provode mjere i aktivnosti strateških dokumenata navedenih prethodno u radu, međutim Hrvatska je 20. veljače 2009. izglasala strategiju održivog razvitka Republike Hrvatske gdje se izvršila analiza sadašnjeg stanja te su definirane strategije za budući razvoj s ugrađenim načelima održivog razvoja. U Strategiji je

⁷ Hereu-Morales, Segarra, Valderrama, The European (Green?) Deal: a systematic analysis of environmental sustainability, Sustainable Development, 656.

identificirano osam ključnih izazova na kojima Hrvatska mora raditi radi postizanja održivog razvitka:

- poticaj rasta broja stanovnika RH;
- okoliš i prirodna dobra;
- usmjeravanje na održivu proizvodnju i potrošnju;
- ostvarivanje socijalne kohezije i pravde;
- postizanje energetske neovisnosti i rasta učinkovitosti korištenja energije;
- jačanje javnog zdravstva;
- povezivanje RH;
- zaštita Jadranskog mora, priobalja i otoka.⁸

Strategija se odnosila na razdoblje od 10 godina, odnosno do 2020. godine. Promatrajući protekli period može se utvrditi kako se strategija u velikoj mjeri uspješno implementirala, ali s određenim izazovima se i danas bori. Prvi izazov s kojim se uspješno izborila i implementirala aktivnosti za ostvarenje istog je usmjeravanje na održivu proizvodnju i potrošnju. Gospodarstvo se okrenulo povećanom korištenju obnovljivih izvora energije, upravljanju i reciklaži okoliša. Smanjene su štetne eksploatacije prirodnih dobara i nezakonito rukovanje istima. Stanovništvo je u svijesti ugradilo koncept održivog razvoja te se okrenulo ka korištenju energetski učinkovitih uređaja u svojim domovima, smanjenju emisije CO₂, gospodarenju okolišem i slično. Izazov s kojim se Republika Hrvatska i dalje bori je poticaj rasta broja stanovnika u RH obzirom da se broj stanovnika smanjuje. Iako su usvojene brojne mjere i aktivnosti za poticaj mladih obitelji, iste ne pokazuju rezultate te bi se u narednom periodu trebalo razmotriti glavni uzročnik pada broja stanovnika te mjere i aktivnosti usmjeriti ka izoliranju uzročnika. Obzirom da se prethodna strategija odnosila na razdoblje do 2020. godine, Hrvatski Sabor je 2021. godine izglasao novu Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine. Vizija ove strategije je: „Hrvatska je u 2030. godini konkurentna, inovativna i sigurna zemlja prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlja očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve.“⁹ Iz vizije se može zaključiti kako se održivi razvoj podrazumijeva u svim segmentima gospodarstva i društvenog života, bez potrebe naglašavanja istog. Upućuje na shvaćanje

⁸ Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, *Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske*

⁹ Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine*

važnosti implementacije ovog koncepta kako bi na globalnom tržištu država bila konkurentna i prepoznatljiva. U ovoj Nacionalnoj razvojnoj strategiji čovjek je u središtu te se naglašava važnost pojedinca i njegovo znanje za uspješno provođenje strategije. Strategija ima jasno definirana četiri razvojna smjera:

- Održivo gospodarstvo i društvo
- Jačanje otpornosti na krize
- Zelena i digitalna tranzicija
- Ravnomjieran regionalni razvoj

Za svaki razvojni smjer su definirani i strateški ciljevi koji će svojim ispunjenjem doprinijeti globalnim ciljevima održivog razvoja. U nastavku se mogu iščitati strateški ciljevi te kojem cilju održivog razvoja doprinose.

Slika 1 Strateški ciljevi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine

RAZVOJNI SMJER NRS-a 2030.	STRATEŠKI CILJEVI NRS-a 2030.	DOPRINOS CILJEVIMA ODRŽIVOG RAZVOJA
 1. Održivo gospodarstvo i društvo	1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo 2. Obrazovani i zaposleni ljudi 3. Učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom 4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske	
 2. Jačanje otpornosti na krize	5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život 6. Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji 7. Sigurnost za stabilan razvoj	
 3. Zelena i digitalna tranzicija	8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva 10. Održiva mobilnost 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva	
 4. Ravnomjieran regionalni razvoj	12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima 13. Jačanje regionalne konkurentnosti	

Izvor: Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, *Narodne novine* (preuzeto 29.06.2024. godine)

Za svaki strateški cilj je definirano i prioritarno područje djelovanja kako bi provedba bila čim uspješnija te svi ciljevi ostvareni. Osim definiranih ciljeva i prioriteta djelovanja, pratećih mjera i aktivnosti, definirana su i odgovorna tijela za provedbu, praćenje i kontrolu. Glavni nositelj provedbe je Vlada Republike Hrvatska, ali tu su još i Hrvatski Sabor te koordinacijska tijela. Cijela strategija je definirana na način da bude razumljiva široj

javnosti, navedene su sve mjere i aktivnosti, a održivi razvoj je integriran u sve sfere života kao jedini prihvatljivi razvojni koncept kojem Hrvatska treba težiti.

Osim politika i zakona, za implementaciju održivog razvoja bitna je i sinergija aktera te razina njihove uključenosti. „Vlada je glavni menadžment za upravljanje održivošću buduću da se održivi razvoj ne bi trebao shvatiti kao nešto spontano već zahtijeva planiranje i usmjerenost ka ciljevima.“¹⁰ Prethodno navedeno upućuje na važnost uključenosti vlade u implementaciju održivosti, dok „koncept održive vlade“ koji je uključen u Agendu 2030 stvara dodatnu težinu na globalnoj razini na ovu temu. Održivi razvoj se proteže kroz sve sfere života kao i gospodarske industrije zbog čega je važan ispravan način vodstva kako bi implementacija bila uspješna.

1.2. Održivi razvoj turizma

Turizam je brzorastuća djelatnost koja dotiče sve sfere čovjekova života i ima značajnog utjecaja na gospodarstva diljem svijeta. Velika i nekontrolirana ekspanzija dovodi do velikog zagađenja i štete po okoliš, a samim time na društvo u cjelini. U svrhu minimiziranja nekontrolirane ekspanzije pojavljuje se koncept održivog razvoja turizma. Održivi razvoj turizma oslanja se na koncept i načela održivog razvoja s posebnim naglaskom na turistički razvoj, prihvatne kapacitete, zadovoljstvo domicila i očuvanje prirodnih resursa. „Održivi razvoj turizma polazi od pretpostavke da su resursi ograničeni te traži način za definiranje tih limita i u suglasju s time i mogućih granica razvoja.“¹¹ Destinacije svoj brand i buduću razvoj temelje na resursima koje posjeduju, posebice prirodnim resursima, međutim pretjeranom eksploatacijom se narušava buduću razvoj, smanjuje kvaliteta turističkog proizvoda, a ponajviše se javlja nezadovoljstvo domicila i narušavanje njihovog okruženja. Održivi razvoj turizma ima šest osnovnih ciljeva:¹²

1. zadovoljiti potrebe i unaprijediti kvalitetu života lokalnog stanovništva,
2. očuvati socio-kulturni identitet lokalnih zajednica,
3. razviti visoko kvalitetan turistički proizvod,

¹⁰ Meadowcroft, *Who is in charge here? Governance for sustainable development in a complex world.* Journal of Environmental Policy & Planning, 299–314.

¹¹ Bjelica, A. i grupa autora, *Održivi razvoj turizma*, 15.

¹² Galičić, Laškarin, op.cit., 198.

4. unaprijediti kvalitetu doživljaja turista,
5. sačuvati resurse kako bi ih i buduće generacije mogle koristiti,
6. doprinijeti blagostanju čovječanstva u cjelini

Upravljanje razvojem turizma podrazumijeva usuglašavanje ciljeva i politika svih interesnih strana koje su podijeljene na tri interesne razine. Prvu razinu interesa čine svi dionici koji su usko vezani uz razvoj i djelovanje turizma. U drugoj interesnoj razini su svi dionici koji djeluju u turizmu, ali nisu usko vezani uz njega, poput putničkih agencija, ugostiteljskih objekata i slično. Na trećoj razini djeluju dionici koji se povremeno pojavljuju u djelovanju turizma. Usklađivanjem upravljanja na ovaj način postiže se ispravan i održiv razvoj turizma u destinaciji.

„Za dugoročni razvoj turizma posebno je važno ne iscrpljivati prirodni okoliš, kao primarni turistički resurs te očuvanje prirodnih i izgrađenih atraktivnosti kao faktora turističke privlačnosti i dijela turističke ponude pojedine turističke destinacije ili regije.“¹³ Ova teza govori o važnosti očuvanja i kulturnih resursa u destinaciji jer i one pridonose jačanju identiteta destinacije. Turizam i kultura su usko vezani pojmovi, a jedan od načela održivog razvoja je i sociokulturna održivost u koju spada kultura života i kulturno nasljeđe domicila te njihovo blagostanje u destinaciji. „Kultura izravno utječe na turizam, a turizam sve više utječe na kulturu koja postaje važan motiv turističkih putovanja.“¹⁴ Očuvanje kulture je jednako važno kao i očuvanje okoliša te održivi razvoj turizma treba obuhvatiti sve komponente destinacije kako bi se kretala u smjeru održivosti.

Za upravljanje održivim razvojem turizma važan je integralni pristup jer turizam obuhvaća više djelatnosti koje čine jednu cjelinu pa tako i održivi razvoj, a upravo to potvrđuje grupa autora koja tvrdi da „održivi turizam nije isključivo proizvod razrađene turističke politike i strategije, već se razvija pod mnogobrojnim i raznolikim utjecajima ukupnog gospodarstva, društva, različitih skupina i pojedinaca.“¹⁵ Integralno upravljanje nema u fokusu samo turizam nego za cilj ima postizanje sinergije između različitih sudionika u destinaciji na opće zadovoljstvo i blagostanje svih.

Primjenom obnovljivih izvora energije sudionici u turističkom razvoju destinacije mogu značajno smanjiti svoje troškove poslovanja, a ujedno i smanjiti svoj utjecaj na okoliš.

¹³ Ibid., 22.

¹⁴ Pančić Kombol, *Kulturno nasljeđe i turizam*, 212.

¹⁵ Bjelica, A. i grupa autora, op.cit. 24.

Destinacijski menadžment mora biti svjestan prihvatnog kapaciteta svojih resursa ukoliko želi postići ravnotežu ekonomske i okolišne održivosti. Nepoštivajući prihvatni potencijal uvelike se narušava okoliš, smanjuje se kvaliteta resursa i stvara se nezadovoljstvo turista, ali i domicila. „Prihvatni potencijal turističke destinacije predstavlja njezinu sposobnost da prihvati turiste i razvoj turizma, a da se pri tome u većoj mjeri ne narušava ukupno okruženje - prirodno, izgrađeno i sociokulturno.“¹⁶ Pojednostavljeno, određivanje prihvatnog potencijala podrazumijeva prisustvo turista i njihov utjecaj, ali na način da je on prihvatljiv za okruženje te održiv u budućnosti.

Kao potpora održivom razvoju i njegovoj pravilnijoj implementaciji javlja se strateški menadžment pomoću kojeg se razvijaju politike i strategije pomoću kojih destinacija postiže postavljene održive ciljeve. Posebice se tu izdvaja prostorno planiranje kao instrument strateškog menadžmenta. Pretjerana apartmanizacija, neplanska valorizacija resursa te izgradnja turističke infrastrukture u destinaciji može dovesti do narušavanja vizure prostora, prevelikog pritiska na okoliš i smanjenje prihvatnog potencijala što u konačnici dovodi do smanjenja konkurentnosti destinacije. „Prostornim uređenjem osiguravaju se uvjeti za gospodarenje zaštitom i upravljanje prostorom države, županija, gradova i općina kao osobito vrijednim i ograničenim nacionalnim dobrom.“¹⁷ Priroda je veliki ograničeni resurs na koji se turizam uvelike oslanja te neadekvatnim upravljanjem i pridržavanjem održivog razvoja turizma, vrlo brzo će biti narušen i neupotrebljiv.

Implementacija održivog razvoja turizma je kompleksan proces za koji je potrebno vrijeme, a prije svega usklađivanje svih alata i mjera aktivnosti. Najbolji način ostvarenja usklađivanja su određeni zakonski akti u kojima je određeno što se želi postići i na koji način, koje tijelo je zaduženo za određenu aktivnosti te se može usporediti što se postiglo, a što je još potrebno napraviti. Republika Hrvatska već duži niz godina provodi implementaciju održivog razvoja u svoje gospodarstvo pa tako i u turizam, a na razini države se definira akt Strategija održivog razvoja turizma. Posljednja strategija je Strategija održivog razvoja turizma do 2030. godine koja je definira na način da dopunjuje Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine. Strategijom su definirana četiri strateška cilja koja će se nastojati ispuniti do 2030. godine, a to su:¹⁸

¹⁶ Ibid., 120.

¹⁷ Ibid., 95.

¹⁸ Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, *Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine*, 4.

1. Cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam
2. Turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu
3. Konkurentan i inovativan turizam
4. Otporan turizam

Strateški ciljevi su definirani na osnovu razvojnih potreba, a za svaki cilj su definirana prioritetna područja djelovanja. „Strategijom razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2030. godine definira se vizija „Poštujući prirodno i kulturno nasljeđe i jedinstveni identitet svih regija, stvorit ćemo održiv cjelogodišnji turizam poželjan za investicije, rad i život, koji doprinosi skladnom gospodarskom razvoju Hrvatske.“¹⁹ Vizija obuhvaća srž implementacija održivog razvoja i potiče na ispunjenje svih postavljenih ciljeva.

Sve prethodno navedeno, putem teorijske podloge, donosi uvid u važnost održivog razvoja u svim sferama društvenog života, a posebice se njegova važnost ističe u turizmu. U sljedećem poglavlju će se upoznati Šibensko-kninska županija te njezino sadašnje stanje turizma kako bi mogli razumjeti razvoj održivog razvoja u ovoj regionalnoj destinaciji.

¹⁹ Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, *Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine*, 5.

2. Šibensko-kninska županija

Šibensko-kninska županija obuhvaća središnju Dalmaciju s bogatom prirodnom, spomeničkom i kulturno-povijesnom baštinom, a privlači turiste iz cijeloga svijeta i pruža nezaboravno iskustvo. Ova županija čini značajnu cjelinu u turizmu cijele Dalmacije, ali i Hrvatske, zbog čega je upravljanje turizmom jako bitno.

2.1. Opće informacije

Šibensko-kninska županija obuhvaća prostor od 5.670 km² kopnene i morske površine šibenskog arhipelaga. ²⁰Na području županije se nalazi pet gradova s bogatom kulturnom i povijesnom znamenitošću, a to su Šibenik kao središte županije, Knin, Skradin, Vodice, Drniš te 15 općina. Posebnost ove županije je rijeka Krka koja protječe središnjim dijelom i čini je prirodnom atrakcijom, a uz kanjon rijeke Čikole i Prokljanskog jezera dijeli županiju na dva fizička dijela. Uz rijeku Krku, prirodne fenomene županije čine i Kornati, otočna skupina nedaleko otoka Murtera te planina Dinara s najvišim vrhom Hrvatske.

Osim očuvane prirode i njezinih fenomena, Šibensko-kninska županija s gradom Šibenikom se može pohvaliti s dvije znamenitosti koje se nalaze pod UNESCO-voim zaštitom, katedrala sv. Jakova te tvrđava sv. Nikole. Od spomeničke baštine tu se još može ubrojiti tvrđave Barone i sv. Ivana, zatim Kninska tvrđava, mauzolej Ivana Meštrovića u Otavicama, očuvane jezgre u malim mjestima s prikazom dalmatinske gradnje i sl.

Posljednji popis stanovništva iz 2021. godine je utvrdio da na prostoru Šibensko-kninske županije živi 96 381 žitelja, a najveći udio je u gradovima Šibeniku i Kninu kao većim urbanim sredinama ovog prostora, dok u ruralnim područjima županije najveći udio žitelja stanuje na području općina Ružić i Kistanje koje se nalaze u unutrašnjosti županije poznatije kao Dalmatinska zagora. ²¹Sljedeći grafikon prikazuje stanovništvo po gradovima i općinama u Šibensko-kninskoj županiji iz 2021. godine.

²⁰ Službena stranica Šibensko-kninske županije

²¹ Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva 2021.*

Grafikon 1 Broj stanovnika Šibensko-kninske županije po gradovima i općinama

Izvor: Popis stanovništva Republike Hrvatske 2021. godine, Državni zavod za statistiku (pristupljeno 1. ožujka 2024. godine)

Prema prethodnom grafikonu je vidljivo kako postoji nesrazmjernost u broju stanovnika i da najveći dio živi na obali, a glavni razlog tomu je turizam koji čini glavnu gospodarsku aktivnost cijele županije. Osim turizma, na području općine se nalaze i dvije tvornice za preradu metala koje zapošljavaju stanovništvo, zatim poljoprivreda te ribarstvo.

Lokacija i prometna povezanost uvelike utječe na veliku posjećenost turista. Naime, Šibensko-kninska županija ima ukupno pet izlaznih prometnih čvorišta na autocesti A1 Zagreb-Ploče. Čvor Pirovac koji povezuje zapadni dio županije i otok Murter s ostatkom Hrvatske, čvor Skradin koji povezuje NP Krka i zaleđe destinacije s ostatkom, čvor Šibenik koji povezuje glavno središte županije i ostatak RH te čvor Vrpolje koji povezuje istočni dio županije s ostatkom. Najnoviji prometni čvor Podi je otvoren za sav promet 22. travnja 2024. godine, a povezuje gospodarsku zonu Podi i ostatak RH te je turistima omogućen brži pristup istočnom dijelu grada Šibenika te istočnom dijelu županije. Osim autoceste, tu se nalazi brza cesta od Šibenika prema Drnišu i Kninu, središtima zaleđa. Kroz područje županije prolazi Jadranska magistrala koja povezuje krajnje točke županije, točnije Pirovac i Rogoznicu, ali povezuje i Šibensko-kninsku županiju s gradovima Splitom i Zadrom. Osim prethodno navedenog, mjesta unutar županije povezuju lokalne ceste, ali i razne biciklističke staze.

Zračne luke najbliže Šibensko-kninskoj županiji su zračna luka Zadar i zračna luka Split. Šibensko-kninska županija je poželjna i za turiste koji svoje turističke potrebe zadovoljavaju nautičkim turizmom jer se na području nalazi čak četrnaest marina i to kako slijedi:

- Marina Frapa u Rogoznici
- Marina Kremik u Primoštenu
- Marina Solaris u Šibeniku
- D-marin Marina Mandalina u Šibeniku
- ACI Marina Skradin
- Dobri Dolac u Zatonu
- ACI Marina Vodice
- Marina Tribunj
- Marina Pirovac
- ACI Marina Jezera
- Marina Betina
- Marina Hramina u Murteru
- ACI Marina Piškera u Jezerima
- ACI Marina Žut u Jezerima

Osim marina, svako primorsko mjesto ima i lokalnu luku za lokalno stanovništvo, ali se mogu privezati i turisti ukoliko plate lučku pristojbu i ima slobodnih vezova.

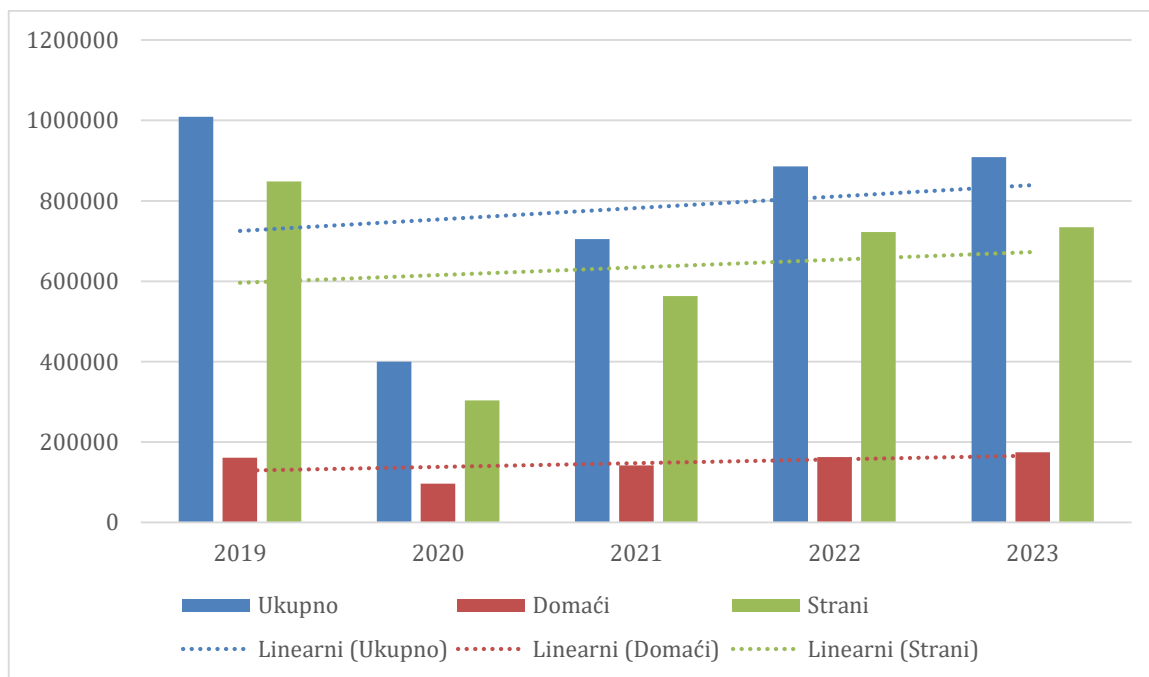
2.2. Turizam Šibensko-kninske županije

Kao što je prethodno navedeno, turizam čini glavnu gospodarsku djelatnost u Šibensko-kninskoj županiji, a razlog tomu su bogata i očuvana priroda, kulturno-povijesna baština, dva nacionalna parka i brojne druge atrakcije. Važnost Šibensko-kninske županije za povijest Hrvatske potvrđuje činjenica da je grad Knin, poznat kao Zvonimirov grad, bio prijestolnica hrvatskog kralja Zvonimira te grad Šibenik, koji se naziva i Krešimirov grad, prijestolnica kralja Petra Krešimira IV. Grad Šibenik se prvi puta spominje davne 1066. godine u darovnici Kralja Petra Krešimira IV. kojom časnoj sestri Čiki daje na poklon parcelu za izgradnju samostana sv. Marije u Zadru.

2.2.1. Ostvareni turistički rezultati Šibensko-kninske županije

Šibensko-kninska županija veći dugi niz godina privlači turiste iz različitih krajeva svijeta zbog svojih prije svega prirodnih ljepota, a zatim i bogate kulturno-spomeničke baštine. Za Šibensko-kninsku županiju je, kao i za ostatak Republike Hrvatske, 2019. godina oborila sve dotadašnje rekorde i na ovo područje privukla 1.009.451 turista s ukupno ostvarenih 5.549.455 noćenja, dok se uslijed COVID-19 krize tijekom 2020. godine broj turista prepolovio, ali se u razdoblju post-covida broj turista približava onim brojkama iz 2019. godine²². U sljedećem grafikonu su prikazani dolasci domaćih i stranih turista u razdoblju od 2019. do 2023. godine.

Grafikon 2 Dolasci turista u Šibenskoj-kninskoj županiji 2019.-2023. godine

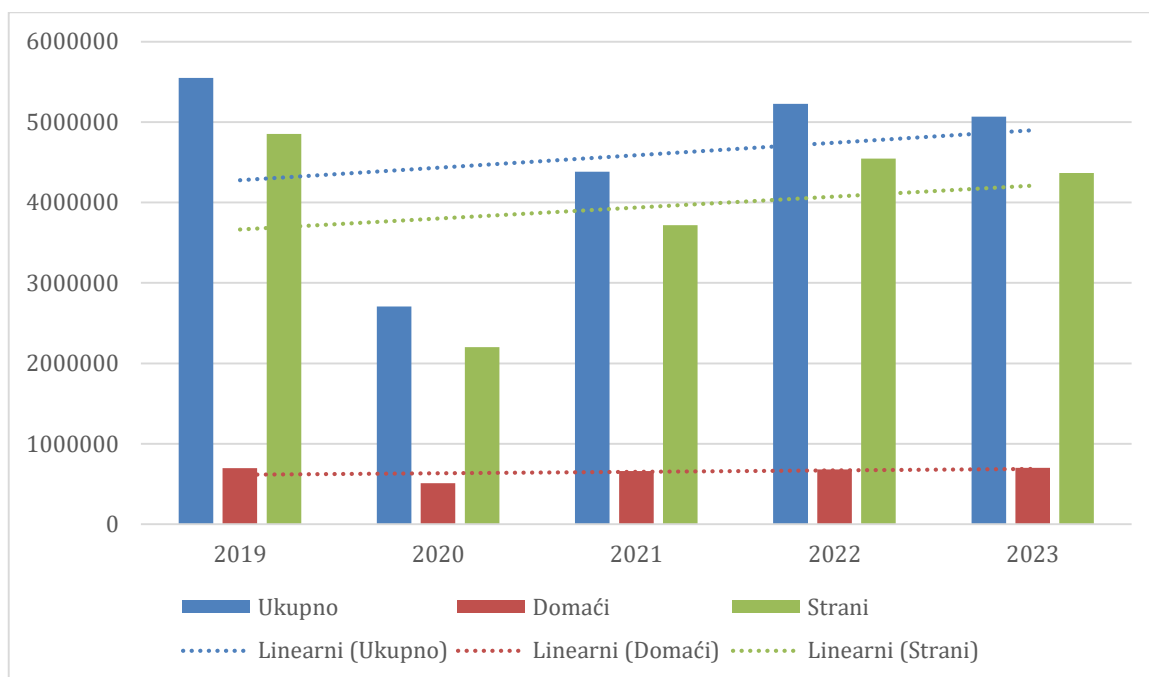
Izvor: Dolasci i noćenja turista, Državni zavod za statistiku (pristupljeno 1. ožujka 2024. godine)

Iz prethodnog grafikona je vidljiv pozitivan trend rasta dolazaka u Šibensko-kninskoj županiji nakon covid krize i približavanje brojkama iz rekordne 2019. godine. U strukturi turista vidljiv je jaz između domaćih i stranih turista gdje strani turisti čine veliki udio u ukupnim dolascima, dok je domaćih puno manje. Isti pozitivan trend rasta je vidljiv i narednom grafikonu koji prikazuje noćenja na području Šibensko-kninske županije u

²² Državni zavod za statistiku, *Dolasci i noćenja turista u komercijalnom smještaju*

razdoblju od 2019. do 2021. godine. Ipak, vidljiv je mali pad noćenja u 2023. godini, no i dalje su te brojke približne onima iz 2019. godine. Kao i kod dolazaka, većinski udio čine strani turisti u odnosu na domaće.

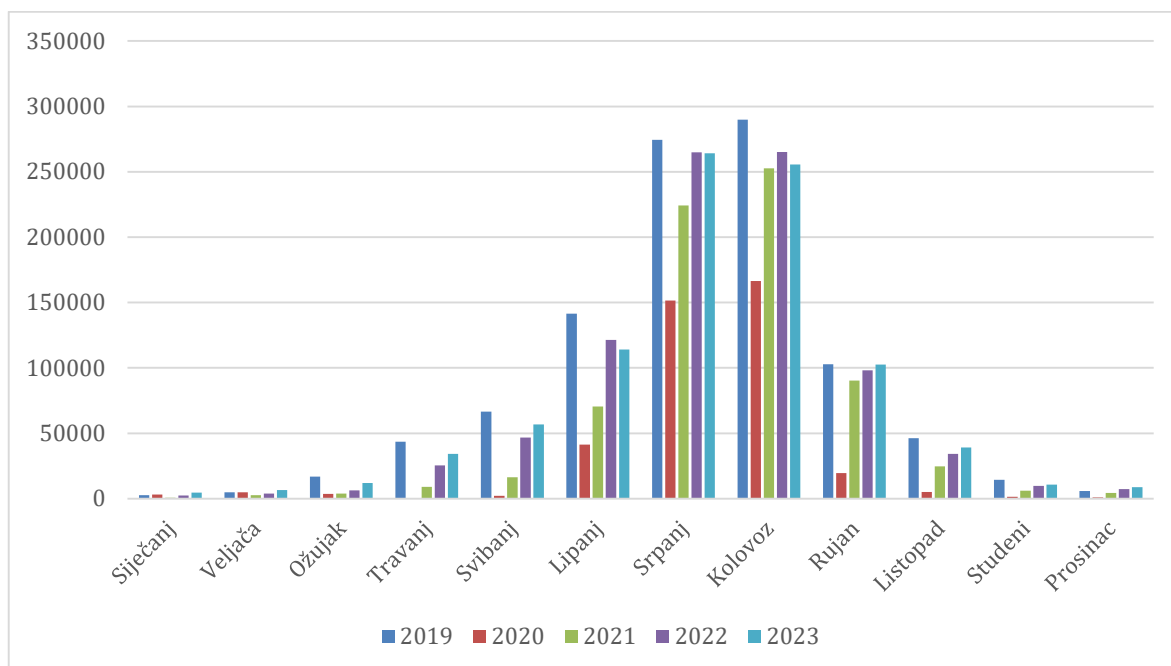
Grafikon 3 Noćenja turista u Šibensko-kninskoj županiji 2019.-2023. godini

Izvor: Dolasci i noćenja turista, Državni zavod za statistiku (pristupljeno 1. ožujka 2024. godine)

Promatrajući broj dolazaka i noćenja treba uzeti u obzir i faktor sezonalosti kako bi se dobila kompletna slika stanja turizma. Kao i cijela Hrvatska, tako i Šibensko-kninska županija ima velike oscilacije u dolascima i noćenjima kroz godinu. U sljedećim grafikonima su prikazani dolasci i noćenja turista po mjesecima od 2019. godine do 2023. godine.

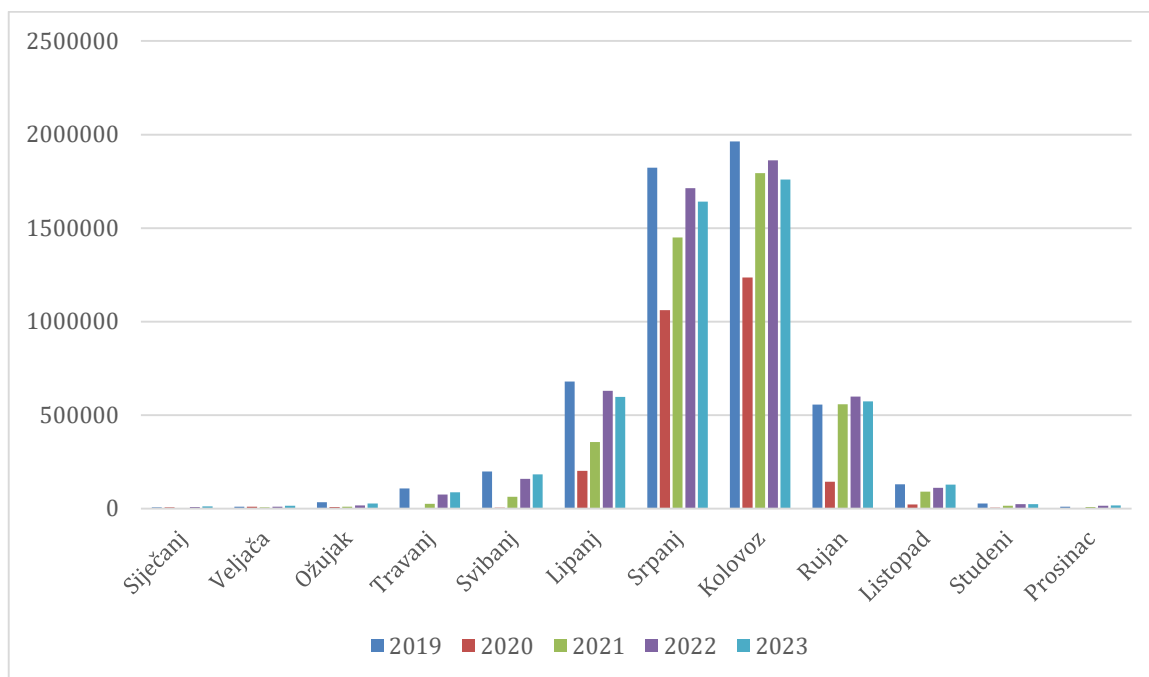
Grafikon 4 Dolasci turista u Šibensko-kninskoj županiji po mjesecima 2019.-2023. godina

Izvor: Dolasci i noćenja turista, Državni zavod za statistiku (pristupljeno 1. ožujka 2024. godine)

Iz prethodnog grafikona je jasno izražena sezonalnost gdje se turizam odvija najviše u srpnju i kolovozu, nešto manje u lipnju, rujnu i listopadu, a gotovo da ga i nema u siječnju, veljači, ožujku, studenom i prosincu. Odnosno gotovo 41,67% godine turizma gotovo da i nema, a u preostalim mjesecima se vrši ogroman pritisak na područje. Pozitivno je djelovanje turizma kroz travanj, svibanj, rujnan i listopad koji ukazuje na napore menadžmenta na smanjenje sezonalosti i ponudu drugih turističkih proizvoda osim sunca i mora. Sljedeći grafikon prikazuje noćenja turista u Šibensko-kninskoj po mjesecima u razdoblju od 2019. godine do 2023. godine.

Grafikon 5 Noćenja turista u Šibensko-kninskoj županiji po mjesecima 2019.-2023. godina

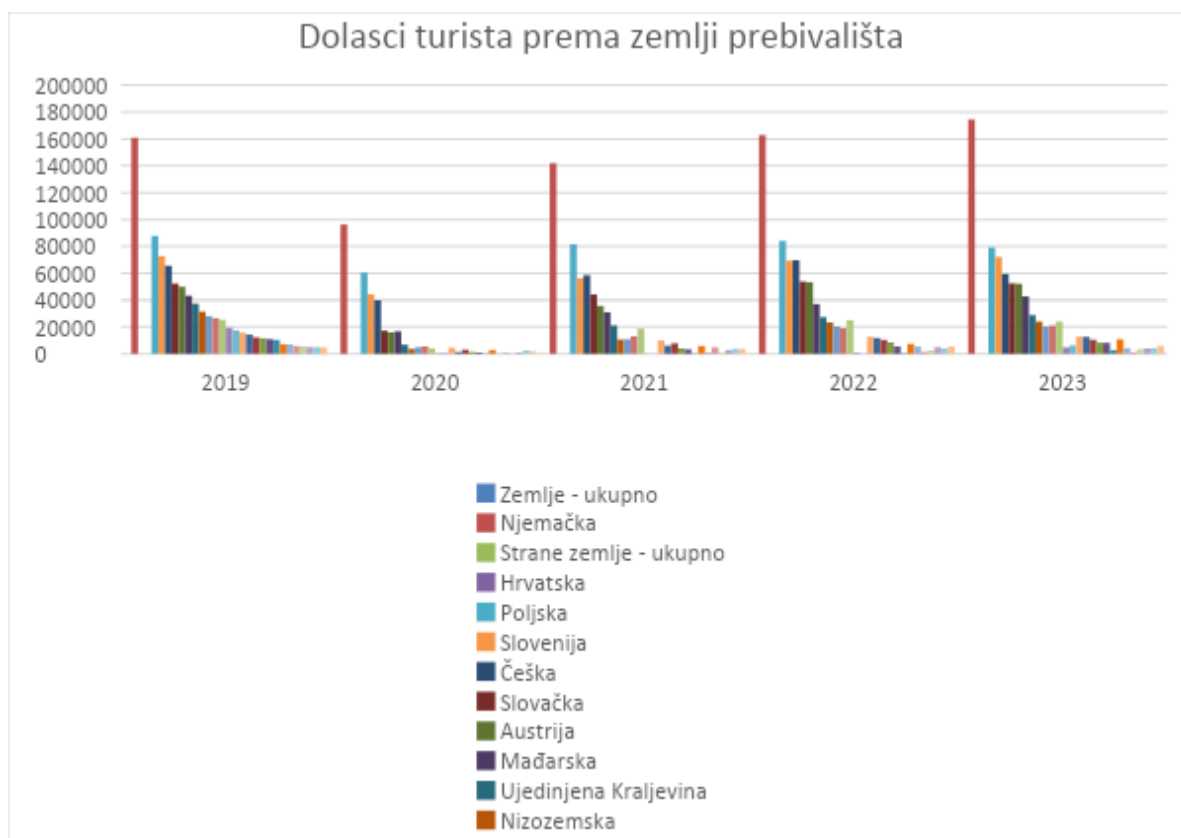

Izvor: Dolasci i noćenja turista, Državni zavod za statistiku (pristupljeno 1. ožujka 2024. godine)

Podatci o noćenjima turista po mjesecima u razdoblju od 2019. do 2023. godine potvrđuju izraženu sezonalnost na području Šibensko-kninske županije, ali ukazuju i pretjerani pritisak na smještajne kapacitete u razdoblju visoke sezone, dok van sezone su ti isti smještajni kapaciteti prazni.

Kao što je već prethodno navedeno, veliki udio u turizmu Šibensko-kninske županije čine strani turisti zbog čega je važno poznavanje emitivnih tržišta i njihovih potreba. U sljedećem grafikonu su prikazani dolasci turista prema zemlji prebivališta od 2019. do 2023. godine.

Grafikon 6 Dolasci turista prema zemlji prebivališta u Šibensko-kninskoj županiji 2019-2023. godine

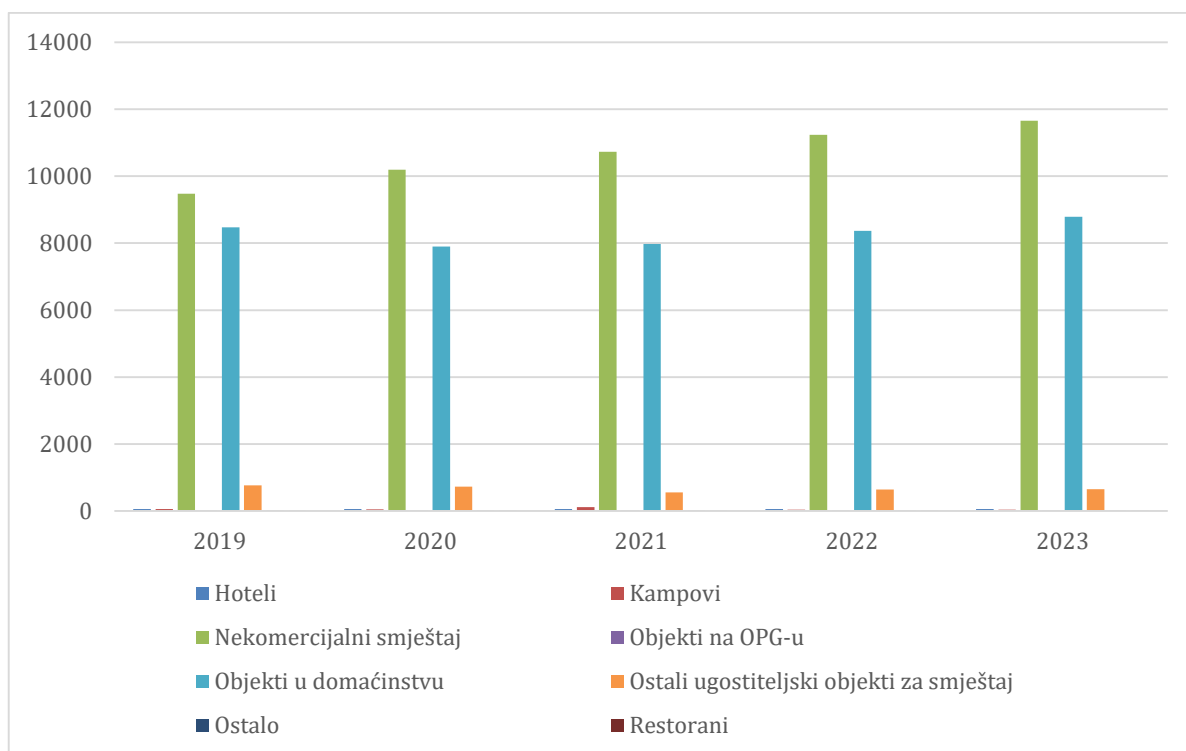

Izvor: Dolasci i noćenja turista, Državni zavod za statistiku (pristupljeno 1. ožujka 2024. godine)

Prethodni grafikon prikazuje kako su za Šibensko-kninsku županiju najznačajnija emitivna tržišta Njemačka, Poljska, Slovenija i Češka. Tu se pojavljuju i Slovačka, Austrija, Mađarska i Italija. Zanimljivo je da se među značajnijim emitivnim tržištima pojavljuju SAD, Kanada i Australija koje su udaljene zemlje, no koliko je Šibensko-kninska županija prepoznata na turističkom tržištu potvrđuju gosti s Dalekog istoka koji rado posjete ovaj dio Dalmacije. Prethodno navedeno potvrđuje na visoku razinu prepoznatljivosti i konkurentnosti Šibensko-kninske županije kao turističke destinacije zbog čega je ključno ispravno upravljanje turizmom kako bi se turistima omogućila najviša razina kvalitete usluge i smještaja kako bi doživjeli nezaboravna iskustva na predivnoj obali Dalmacije i uživali u ljepotama ove županije.

Na području Šibensko-kninske županije se po posljednjim podacima, iz 2023. godine, nalazilo ukupno 21.233 objekata koji pružaju usluge smještaja, odnosno 135.666 ležajeva. Na sljedećem grafikonu je prikazano kretanje broja objekata za smještaj na području Šibensko-kninske županije u razdoblju od 2019. godine do 2023. godine.

Grafikon 7 Broj objekata za pružanje smještaja u Šibensko-kninskoj županiji 2019.-2023. godine

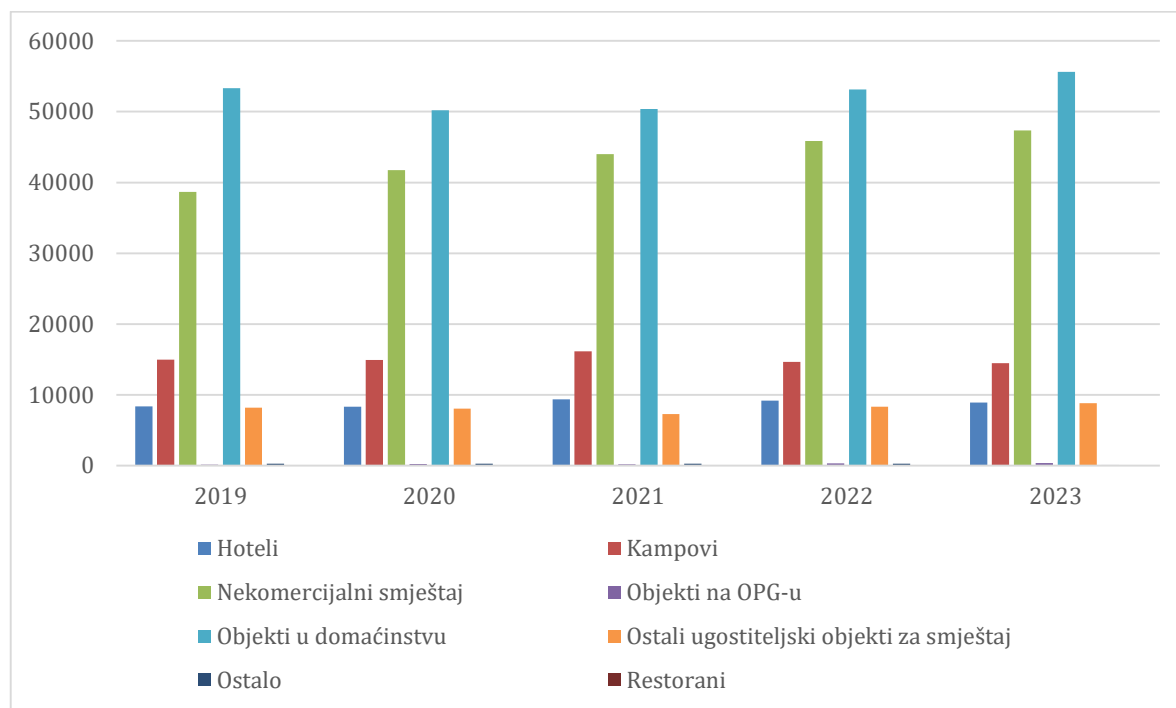

Izvor: Informacije o turističkom prometu, Turistička zajednica Šibensko-kninske županije (pristupljeno 1. ožujka 2024. godine)

Iz prethodnog grafikona je vidljivo kako najveći udio smještaja zauzima nekomercijalni smještaj odnosno apartmani koji u promatranom razdoblju bilježe pozitivan trend rasta. Navedena činjenica upućuje na visoku razinu gostoljubivosti žitelja Šibensko-kninske županije i želju da posjetiteljima prenesu kulturu i način života ovog kraja, međutim negativna strana ove činjenice je pretjerana neplanska apartmanizacija koja uzrokuje narušavanje infrastrukture i vizure same županije. Nakon toga slijede objekti u domaćinstvu koji su blagi pad zabilježili u covid i post covid godini, a zatim bilježe ponovno pozitivan trend rasta. Ovo ukazuje na razvijanje svijesti ljudi o važnosti boravka u prirodi, upoznavanje s domicilnom kulturom i načinom života, a ponajviše na razvijanje potrebe udaljenosti od svega što se može tumačiti kao posljedica corona pandemije. Najveći pad bilježe kampovi koji su u 2021. godini brojili 119 objekata, a zatim nagli pad na svega 38 objekata u cijeloj županiji. Hoteli kao glavni nositelji ponude smještaja kroz promatrano razdoblje imaju konstantu, ali u posljednjoj godini se bilježi pad za tri hotela. U Šibensko-kninskoj županiji postoji nekoliko hotelskih lanaca koji posluju, no svakako su najznačajniji Amadria Park u

hotelskom naselju Solaris te Rivijera koja ima nekoliko hotela u Šibeniku, Vodicama i Pirovcu. S povećanjem potražnje i bilježenjem sve većeg broja turista, bilježi se pozitivan trend rasta i objekata za pružanje usluge smještaja. Paralelno s porastom objekata za smještaj, kreće se i broj ležaja, a isto je prikazano u sljedećem grafikonu.

Grafikon 8 Broj ležajeva u objektima za smještaj u Šibensko-kninskoj županiji 2019.-2023. godine

Izvor: Informacije o turističkom prometu, Turistička zajednica Šibensko-kninske županije (pristupljeno 1. ožujka 2024. godine)

Kao što je prethodno navedeno, u posljednje dvije godine promatranog razdoblja bilježi se pozitivan trenda rasta ležajeva na području Šibensko-kninske županije. Najveći udio ležajeva se nalazi u objektima u domaćinstvu te u nekomercijalnom smještaju.

Sve prethodno navedeno potvrđuje visoku razinu razvijenosti turizma u Šibensko-kninskoj županiji, stoga je važno uključiti i razvijenost turističkih proizvoda destinacije u ukupnu analizu kako bi se dobila cjelovita slika o turizmu.

2.2.2. Glavni turistički proizvodi Šibensko-kninske županije

Kao što je više puta kroz rad spomenuto, Šibensko-kninska županija obiluje prirodnim ljepotama i bogatom kulturno-povijesnom baštinom. Glavni turistički proizvodi su dva

nacionalna parka koja se nalaze na području županije, a to su nacionalni park Krka i Kornati te dva spomenika pod zaštitom UNESCO-a katedrala sv. Jakova te tvrđava sv. Nikole.

Nacionalni park Krka se rasprostire na području cijelog kanjona rijeke Krke i zauzima ukupnu površinu od 109km² s čitavim nizom prirodnih ljepota, a najpoznatije među njima su Roški slap i Skradinski buk koji posjetiteljima oduzima dah kao najveća sedrena barijera u Europi. ²³Prethodna dva slapa su najpoznatija, međutim u nacionalnom parku se nalazi ukupno sedam sedrenih slapova, a to su Bilušića buk, slap Brljan Manojlovački slap, slap Rošnjak, Miljacka slap te prethodno dva spomenuta. Osim prirodnih ljepota, nekoliko je i spomenika koji privlače turiste kao što je franjevački samostan na otočiću Visovac, rimski vojni logor Burnum, amfiteatar te manastir Krka. Uz navedeno postoji i nekoliko utvrda na području parka iznad kanjona rijeke Krke s kojih se proteže predivan pogled na okolnu prirodu. U blizini Skradinskog buka se nalazi i hidroelektrana Jaruga koja je najstarija hidroelektrana u svijetu i Europi, a koja je u pogonu i danas. Nacionalni park Krka je pravo bogatstvo Šibensko-kninske županije koji zbog svojih ljepota, kako prirodnih tako i kulturnih, iz godine u godinu privlači sve veći broj posjetitelja.

Drugi nacionalni park se nalazi na moru i totalna je suprotnost NP Krka, a to je nacionalni park Kornati. Kornati su otočna skupina koje je smještena na granici sa zadarskim arhipelagom i u svom sastavu ima ukupno 89 otoka. Svoju prepoznatljivost među turistima je stekao zbog brojnih vapnenački ureza, suhozida te jedinstvenog krajobraza i geomorfologije. Turisti u nacionalnu parku osim prethodno navedenog mogu posjetiti i utvrdu Tureta, ostatke ilirske gradine, zaviriti u morske ljepote otvorenog modrog mora te kušati autohtonu janjetinu. NP Kornati prije svega privlači turiste koji provode aktivan odmor i povoljan je za nautički turizam obzirom da se jedino brodom može doći do njega.

Šibensko-kninska županija se može pohvaliti i najmlađim parkom prirode, a to je park prirode Dinara. Planina Dinara je najviša planina u Hrvatskoj i dio je planinskog sustava Dinarida, a zbog njezine geomorfološke značajnosti proglašena je parkom prirode. Park se rasprostranjuje na području Dinare, Troglava i Kamešnice, izvora i gornjeg toka rijeke Cetine te krških polja uz rijeku Cetinu. Od atrakcija posjetitelji mogu posjetiti potok Rumin, gornji tok rijeke Krke gdje se nalazi i sam izvor rijeke, slap Krčić te najviši vrh Sinjal koji je ujedno i najviši vrh Republike Hrvatske. U podnožju planine Dinare se nalazi i Knin koji

²³ Službena stranica Nacionalnog parka Krka

je simbol Hrvatske državnosti, a ovaj planinski masiv je odigrao važnu ulogu u stvaranju nezavisne Republike Hrvatske zbog čega se i planina Dinara smatra simbol hrvatske državnosti.

Tvrđava sv. Nikole nalazi se na samom ulazu u kanal sv. Ante te se nalazi na UNESCO-voj listi zaštićene kulturne baštine. Ova utvrda je sagrađena u 16. st. kao dio mletačkog obrambenog sustava za sprječavanje napada na grad Šibenik s morske strane. Tvrđava je izvrsno sačuvana sa svim pripadajućim elementima do danas i zaokuplja pozornost domaćeg stanovništva koji svoje slobodno vrijeme voli iskoristiti u šetnjama na šetnici u kanalu sv. Ante koja vodi do same tvrđave. Ovo je jedna od četiri tvrđave iz mletačkog obrambenog sustava, a tu su još tvrđava sv. Mihovila koja danas ima ulogu ljetne pozornice na kojoj se organiziraju brojni koncerti kako za posjetitelje tako i za domicilno stanovništvo, zatim obnovljena tvrđava Barone prilikom čije posjete posjetitelji imaju mogućnost pomoću audiovizualnih pomagala vratiti se u prošlost, te je posljednja tvrđava sv. Ivana, domicilnom stanovništvu poznatija kao Tanaja te se trenutno obnavlja.

Katedrala sv. Jakova je još jedan spomenik pod zaštitom UNESO-a kojim se Šibensko-kninska županija može pohvaliti. Izgradnja ovog velebnog zdanja, koji je postao simbolom grada Šibenika i najpoznatiji spomenik sakralne baštine, je trajala 105 godina uz povremene prekide zbog zahtjevnosti jer je građena isključivo od kamena. Majstori zaslužni za izgradnju ovog dijela kulturne baštine su poznati Juraj Dalmatinac i Nikola Firentinac. Osim prethodno navedenog, pažnju plijeni i zbog toga što je okružena sa 74 skulpture glava koje predstavljaju suvremenika Jurja Dalmatinca. Katedrala se nalazi u staroj gradskoj jezgri na početku glavne ulice pod nazivom Kalelarga te se na trgu nalazi i gradska vijećnica.

Osim prethodno navedenih prirodnih i kulturnih atrakcija, na području županije se nalaze i brojne druge kao što je Kninska tvrđava koja se uzdiže iznad grada Knina i druga je najveća utvrda na području Europe. S izgradnjom tvrđave je započeto u 9. stoljeću, a uzrok je početak stvaranja starohrvatske države jer je imala ulogu privremene prijestolnice starohrvatskim kraljevima, a zbog stolovanja kralja Dmitra Zvonimira, Knin je danas poznat i kao Zvonimirov grad. Tu se još nalazi i krajobraz kanjon rijeke Čikole koji je značajan zbog svog geomorfološkog fenomena, ali i činjenice da su u špiljama pronađeni dokazi o prisustvu ljudi iz doba paleolitika. Na samom zapadnom kraju županije, na granici sa Zadarskom županijom, nalazi se Park prirode Vransko jezero nedaleko mjesta Pirovac. Park se nalazi na

močvarnom području ukupne površine 57km²²⁴. Posebno je jer je to krško polje ispunjeno slatkom vodom, a zbog svog položaja u odnosu na more je klasificiran i kao kriptodepresija. Osim toga je i najveće jezero u Republici Hrvatskoj. Turisti imaju priliku posjetiti i lokalitete kao što su Bribirska glavica, otoci Zlarin i Kaprije koji prikazuju autohtoni način života otočana, muzej Fausta Vrančića na otoku Prviću te brojne druge ljepote kojima plijeni pažnju sve većeg broja turista i na turističkom tržištu ojačava svoj konkurentski položaj. Od turističkih atrakcija, turistima se nude tematski park Etnoland Dalmati u Pakovom Selu. Cilj ovog tematskog parka je turistima prikazati povijest i kulturu života stanovništva dalmatinskog zaleđa kroz prikaz tipičnog dalmatinskog sela, povijesnih obrta, autohtone hrane te običaja ovog područja. U vrućim ljetnim mjesecima za one željne vodenih avantura, posebice za djecu, turistima se nudi Dalmatia Aquapark koji se nalazi u sklopu Amadria Park resorta u Solarisu. Također, na području Šibenika turisti mogu posjetiti i Sokolarski centar te se okušati u sokolarenju te naučiti nešto više o pticama grabljivicama. Ipak, ona populacija turista koju pokreće adrenalin, može se okušati u *bungee jumping*-u sa Šibenskog mosta.

2.2.3. Master plan turizma Šibensko-kninske županije

Posljednji master plan turizma za Šibensko-kninsku županiju je izrađen 2017. godine za razdoblje do 2020. godine, a svrha izrade je stvaranje okvira za razvoj integriranog i održivog turizma s dugoročnom perspektivom. Prilikom izrade master plana prvo se analizom stanja utvrdilo da je razvoj turizma u Šibensko-kninskoj županiji bio stihijski masovni turizam kojim se vršio preveliki pritisak na obalno područje te cjelokupnu infrastrukturu i okoliš. Nakon toga se definirala razvojna vizija turizma u budućem razdoblju, a ona je podrazumijevala integraciju održivog i zelenog turizma u svrhu očuvanja resursa i ponude turističkih proizvoda tijekom cijele godine kako bi se smanjio pritisak u glavni mjesecima turističke sezone. U tu svrhu definirana je sljedeća vizija „Šibenik - Dalmacija prepoznatljiva je, konkurentna i atraktivna turistička destinacija koja svoju cjelogodišnju ponudu temelji na

²⁴ Službena stranica Parka prirode Vransko jezero

raznovrsnim autentičnim turističkim proizvodima utemeljenim na bogatoj prirodnoj i kulturnoj baštini kojom obzirno i održivo gospodari.“²⁵

Mater planom turizma definirano je pet turističkih klastera na području Šibensko-kninske županije s ciljem formiranja bogate i diversificirane turističke ponude, a definirani klasteri su²⁶:

- Šibensko-skradinski klaster
- Zapadni klaster
- Južni klaster
- Šibensko-kninsko zaleđe
- Šibenski otoci

Obzirom da je cilj master plana razvoj održivog turizma, predložen je razvoj selektivnih oblika turizma, a neki od njih su nautički turizam, planinarski turizam, zimski turizam, etnogastronomski turizam, MICE turizam, luksuzni turizam i mnogi drugi. U sklopu master plana definirano je pet ciljeva turističkog razvoja Šibensko-kninske županije: ²⁷

1. Razvoj inovativnih turističkih proizvoda i održivo gospodarenje turističkim resursima
2. Integrirani razvoj turističke infrastrukture i povezanih usluga
3. Stvaranje povoljnih uvjeta za konsolidaciju i razvoj poduzetništva, za razvoj novih poduzetničkih inicijativa i poboljšanja investicijskih uvjeta u sektoru turizma
4. Osiguravanje prepoznatljivosti regije Šibenik - Dalmacija, širenje na referentna turistička tržišta i usvajanje strategije za prepoznavanje različitih segmenata turističke ponude
5. Povećanje efikasnosti i kompetitivnosti upravljanja i organizacije turističkog sustava regije

Za svaki od navedenih ciljeva definirane su mjere i aktivnosti kojima se nastojalo postići cilj u promatranom razdoblju. Kako bi se definirano ostvarilo, raspisani su i operativni programi za razvoj turističkih proizvoda Šibenik-Dalmatia Sun&Sea, Šibenik-Dalmatia EcoTours, Šibenik-Dalmatia CulTours, Šibenik - Dalmatia Nautical Experience, Šibenik - Dalmatia CycloTours, Šibenik - Dalmatia Agrolife Experience, Taste of Šibenik – Dalmatia, Šibenik

²⁵ Mster plan turizma Šibensko-kninske županije, 70.

²⁶ Ibid., 80.

²⁷ Ibid., 100.

- Dalmatia Camping, Šibenik - Dalmatia Island Experience, Šibenik - Dalmatia AvanTourism, Šibenik - Dalmatia Robinson Experience, Šibenik - Dalmatia Excursions, Šibenik - Dalmatia Wellness Paradise, Šibenik - Dalmatia Birdwatching, Šibenik - Dalmatia MounTour, Šibenik - Dalmatia Safari, Šibenik - Dalmatia MICE, Šibenik - Dalmatia ReligiousTour, Šibenik - Dalmatia Festivals, LuxDalmatia te Šibenik - Dalmatia Hunting. Prethodno nabrojano predstavlja glavne turističke proizvode za budući razvoj turizma u Šibensko-kninskoj županiji. U nastavku u tablici je prikazana klasifikacija turističkih proizvoda po klasterima u Šibensko-kninskoj županiji prema kratkoročnoj i dugoročnoj perspektivi.

Tablica 3 Klasifikacija turističkih proizvoda prema kratkoročnoj i dugoročnoj perspektivi

Razina proizvoda	Šibensko-skradinski klaster	Zapadni klaster	Južni klaster	Šibenski otoci	Šibensko-kninsko zaleđe
Primarni	<ol style="list-style-type: none"> Ekoture Kulturne ture Nautičko iskustvo Sunce i more MICE turizam Ekskurzije Okusi Dalmacije 	<ol style="list-style-type: none"> Sunce i more Nautičko iskustvo Ekoture Kamping turizam Okusi Dalmacije 	<ol style="list-style-type: none"> Sunce i more Nautičko iskustvo Kamping turizam Cikloture Agroturizam Okusi Dalmacije 	<ol style="list-style-type: none"> Sunce i more Nautičko iskustvo Otočno iskustvo Kamping turizam Okusi Dalmacije 	<ol style="list-style-type: none"> Agroturizam Ekoture Kulturne ture Ekskurzije Okusi Dalmacije
Sekundarni	<ol style="list-style-type: none"> Cikloture Kamping turizam Festivali Zdravstveni turizam Agroturizam Avanturizam Safari 	<ol style="list-style-type: none"> Ekskurzije Festivali Zdravstveni turizam Otočno iskustvo Robinzonsko iskustvo MICE turizam Cikloture 	<ol style="list-style-type: none"> Kulturne ture Ekoture MICE turizam Zdravstveni turizam Festivali Robinzonsko iskustvo 	<ol style="list-style-type: none"> Kulturne ture Robinzonsko iskustvo Cikloture Ekskurzije Ekoture 	<ol style="list-style-type: none"> Avanturizam Planinski turizam Kamping turizam Cikloture Vjerski turizam Safari

	8. Vjerski turizam	8. Kulturne ture	7. Vjerski turizam		7. Robinzonsko iskustvo
Tercijarni	<ol style="list-style-type: none"> Lovačko iskustvo Robinzonsko iskustvo Luksuzni turizam 	<ol style="list-style-type: none"> Vjerski turizam Avanturizam Agroturizam Promatranje ptica Planinski turizam Luksuzni turizam 	<ol style="list-style-type: none"> Ekskurzije Avanturizam Lovačko iskustvo Planinski turizam Luksuzni turizam 		<ol style="list-style-type: none"> Lovačko iskustvo Festivali Luksuzni turizam

Izvor: Master plan turizma Šibensko-kninske Županije, Šibensko-kninska županije (pristupljeno 2. ožujka 2024. godine)

Master planom turizma je definiran i pravni okvir za provedbu definiranih mjera i aktivnosti gdje se „predlaže osnivanje tijela zaduženog za provedbu (provedbeno tijelo) čiji će članovi biti pročelnik/ca Upravnog odjela za gospodarstvo Šibensko-kninske županije, direktor/ica Turističke zajednice Šibensko-kninske županije i ravnatelj/ica.“²⁸

Predloženo tijelo treba kontrolirati provedbu master plana i koordinirati provedbu mjera i aktivnosti definiranih navedenim dokumentom

Institut za turizam je 2020. godine objavio dokument „Studija održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta s akcijskim planom na području Šibensko-kninske županije“ u kojem je izvršena analiza stanja turizma, izračun prihvatnog kapaciteta te predložen akcijski plan. U svezi s Master planom turizma Šibensko-kninske županije i predloženim mjerama aktivnosti, može se zaključiti kako je glavni motiv dolaska gostiju turistički proizvod sunce i more, koji je i u Master planu naveden kao primarna razina proizvoda, ali se povećava broj poslovnih turista koji u Šibensko-kninsku županiju dolaze zbog konferencija, sastanaka i slično. Zabilježen je i povećan broj dolazaka turista izvan sezone zbog prirode i prirodnih ljepota te raznih manifestacija. Institut za turizam je proveo istraživanje i među lokalnim stanovništvom o stavovima prema turizmu i dosadašnjem razvoju te su došli do sljedećih zaključaka:²⁹

²⁸ Ibid, 254.

²⁹ Institut za turizam, *Studija održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta a akcijskim planom na području Šibensko-kninske županije*. 73.

- prema turizmu generalno postoji pozitivan stav
- u nekim segmentima, posebno prometu i nautici, prepoznaju se problemi turističkog 'booma', ali još uvijek u prihvatljivim okvirima
- razlike u stavovima velike su između obale i zaleđa, što je očekivano s obzirom na dosadašnji razvoj turizma
- najveće se razlike među ispitanicima u stavovima pojavljuju između dobnih skupina - mlađe stanovništvo pokazuje veću osjetljivost na ekološka pitanja i održivost, dok je starije stanovništvo osjetljivije na negativne elemente koje turizam donosi u prostor (posebno buku)
- među klasterima vidljive su razlike koje se mogu objasniti turističkom izgrađenosti, tamo gdje je veći pritisak „apartmanizacije“ i broja gostiju pojavljuju se i veći problemi s infrastrukturom
- za sada se turistički pritisak na zaštićenim područjima toliko ne prepoznaje od strane lokalnog stanovništva budući da se vjerojatno radi o tome, što lokalno stanovništvo tijekom sezone tom pritisku nije toliko izloženo
- stanovnici manje 'turistificiranih' prostora (Drniška i Kninska zagora) više su skloni daljnjoj gradnji i razvoju turizma, što je i očekivano, od stanovnika klastera gdje je ta gradnja bila ubrzana tijekom proteklih godina i koju nije pratio adekvatni razvoj infrastrukture
- lokalno stanovništvo uglavnom se ne protivi daljnjem rastu broja turista, iako preferira da se taj rast rasporedi izvan sezone i tijekom cijele godine.

Kao što je je navedeno, velika je razlika u stavovima ovisno o području Šibensko-kninske županije iz kojeg dolaze ispitanici, ali glavni zajednički stav je taj da je turizam poželjan, ukoliko se planira obzirom na prostor na kojem se odvija. Zbog toga je bitno da lokalna uprava i samouprava budu upoznati s navedenim stavom, no isto tako je bitno njihovo viđenje turizma Šibensko-kninske županije. Institut je proveo intervju s predstavnicima lokalne uprave i samouprave te s direktorima turističkih zajednica, a svi su se složili kako turizam u njihovim destinacijama pozitivno utječe na stanovništvo u pogledu povećanja kvalitete života, stvaranja radnih mjesta i slično, dok su se za negativne strane složili da je najveći problem s pritiskom na infrastrukturu u glavnim mjesecima sezone i nedovoljno razvijenim turizmom u zaleđu Šibensko-kninske županije. Na temelju provedenih istraživanja i intervjua, Institut je naveo kako bi najpoželjniji scenarij budućeg razvoja trebao

biti scenarij održivog razvoja turizma te u skladu s tim predložio mjere i aktivnosti za provedbu istih. Scenarij održivog razvoja Šibensko-kninske županije bi se trebao temeljiti na sljedeća četiri pristupa:³⁰

1. Ekološki odgovorno ponašanje u području komunalne infrastrukture
2. Održivi pristup rješavanju prometne problematike
3. Odmicanje nepotrebnih sadržaja iz uže obalne zone
4. Održivi pristup upravljanja plažama

Šibensko-kninska županije brojnim aktima i projektima daje naslutiti kako žele implementirati održivi razvoj turizma na svom području, a još jedan od dokaza je i održana radionica čiji je cilj izrada Strategije turizma Šibensko-kninske županije do 2030. godine kao novog strateškog dokumenta za upravljanje turizmom Šibensko-kninske županije.

4.3. Upravljanje turizmom u Šibensko-kninske županije

Za uspješno provođenje postavljenih ciljeva i strategija koje su bile definirane master planom turizma potrebno je nadležno tijelo za upravljanje turizmom u destinaciji. U Republici Hrvatskoj destinacijski menadžment predstavljaju turističke zajednice koje se dijele na regionalne i lokalne te Hrvatska turistička zajednica kao krovna institucija za upravljanje turizmom na nacionalnoj razini.

Na regionalnoj razini u Šibensko-kninskoj županiji djeluje Turistička zajednica Šibensko-kninske županije koja ima za zadatak koordinirati mjere i aktivnosti za usklađivanje razvoja turizma na području cijele županije. Turistička zajednica Šibensko-kninske županije djeluje u skladu s pet turističkih zajednica gradova, a to su turističke zajednice grada Drniša, Knina, Skradina, Šibenika i Vodica, sedam turističkih zajednica općina Bilice, Murter-Kornati, Pirovac, Primošten, Rogoznica, Tisno i Tribunj te pet mjesnih turističkih zajednica: turistička zajednica Betina, Brodarica-Krapanj, Grbaštica, Jezera i Zlarin. To ukupno čini sustav od 18 destinacijskih menadžmenta koji zajedničkim djelovanjem i provođenjem aktivnosti promiču turizam Šibensko-kninske županije.

³⁰ Institut za turizam, *Studija održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta a akcijskim planom na području Šibensko-kninske županije*. 135.

Zanimljiva je činjenica kako se sve ove navedene turističke zajednice nalaze na priobalnom dijelu županije zbog svog velikog razvoja i ostvarivanja visokog broja noćenja, dok u zaleđu nema razvoja turizma u tom intenzitetu te su za razvoj zadužene turističke zajednice gradova koje se nalaze na tom području. Budući razvoj turizma bi se trebao usmjeriti ka razvoju tog područja i osnivanju dodatnih turističkih zajednica kako bi se smanjio pritisak na postojeće i ostvarila veća razina učinkovitosti.

Osim prethodno navedenih institucionalnih tijela, razvoj Šibensko-kninske županije se odvija i preko regionalne uprave odnosno Šibensko-kninske županije i Upravnog odjela za gospodarstvo, turizam, poljoprivredu, ruralni razvoj i EU fondove te lokalnih uprava i samouprava. Kao što je već prije spomenuto u radu, na području županije djeluje pet gradskih uprava i to grad Šibenik, Drniš, Knin, Vodice i Skradin koji u djelokrugu svog djelovanja upravljaju i donose strategije za razvoj turizma na svojim područjima. U nastavku su u tablici navedene lokalne samouprave, odnosno općine na području Šibensko-kninske županije koje kroz svoje urede i vijeća također usmjeravaju i upravljaju razvojem turizma.

Tablica 4 Općine na području Šibensko-kninske županije

OPĆINE

1.	Općina Bilice
2.	Općina Biskupija
3.	Općina Civoljane
4.	Općina Ervenik
6.	Općina Kijevo
7.	Općina Kistanje
8.	Općina Murter-Kornati
9.	Općina Pirovac
10.	Općina Primošten
11.	Općina Promina
12.	Općina Ružić
13.	Općina Unešić
14.	Općina Tisno
15.	Općina Tribunj

Izvor: Obrada autora

Iz svega prethodno navedenog može se zaključiti kako je turizam u Šibensko-kninskoj županiji razvijen na jako visokoj razini te zauzima visoko mjesto na turističkom tržištu, međutim uglavnom se temelji na suncu i moru. U sljedećem poglavlju se analizira mišljenje stanovnika o turizmu Šibensko-kninske županije.

5. Istraživanje stavova stanovništva o održivom razvoju turizma u Šibensko-kninskoj županiji

Održivi razvoj je koncept koji podrazumijeva uvažavanje lokalnog stanovništva i okoliša pri ostvarivanju ekonomske koristi i u tu svrhu je za ovaj diplomski rad provedeno istraživanje stavova lokalnog stanovništva i destinacijskog menadžmenta u Šibensko-kninskoj županiji o stanju turizma i potencijalima za razvoj održivog turizma.

3.1. Metodologija istraživanja

Za potrebe istraživanja i prikupljanja podataka o stavovima stanovništva Šibensko-kninske županije o stanju turizma i održivog upravljanja bilo je potrebno sastaviti anketni upitnik koji je izrađen u *online* formatu putem alata *Google obrasci*. Cilj istraživanja je utvrditi stavove stanovništva i menadžment destinacije o održivom razvoju turizma Šibensko-kninske županije. Anketni upitnik se sastojao od ukupno 24 pitanja te su ga ispitanici ispunjavali *online* u potpunosti anonimno.

Promatrani uzorak je bio destinacijski menadžment na području Šibensko-kninske županije, odnosno turističke zajednice, te domicilno stanovništvo. Istraživanje se provelo u razdoblju od 20. ožujka do 27. ožujka 2024. godine te je prikupljeno ukupno 105 ispravno popunjenih anketa. Upitnik se sastojao od tri seta pitanja gdje se prvi odnosio na demografske karakteristike ispitanika kao što su dob, spol, radni status, mjesečna primanja te razina obrazovanja, drugi se odnosio na stanje turizma u Šibensko-kninskoj županiji gdje su ispitanici označavali koliko se slažu s navedenim tvrdnjama vezano uz sam turizam Šibensko-kninske županije i također su odgovarali da li ostvaruju koristi od turizma te na koji način, dok se posljednji set pitanja odnosio na razinu održivog upravljanja turizmom u Šibensko-kninskoj županiji gdje su također ispitanici odgovarali u kojoj mjeri se slažu s navedenim tvrdnjama vezano uz održivi turizam na području Šibensko-kninske županije.

Ovim istraživanjem su se prikupili podatci u svrhu potvrđivanja ili opovrgavanja glavne i pomoćne hipoteze. Glavna hipoteza glasi da u Šibensko-kninskoj županiji se održivo upravlja razvojem turizma, dok pomoćna hipoteza glasi da se razvoj turizma odvija u skladu

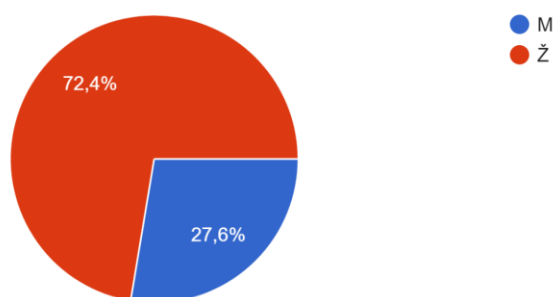
s načelima održivog razvoja. U sljedećem potpoglavlju su prikazani rezultati provedenog istraživanja.

3.2. Rezultati empirijskog istraživanja

Kao što je prethodno navedeno istraživanju je pristupilo ukupno 105 ispitanika, od čega je 72,4% žena te 27,6% muškaraca što upućuje na veliki nesrazmjer između spolova što je vidljivo i na prikazanom grafikonu

Grafikon 9 Spol ispitanika

Odaberite spol:
105 odgovora

Izvor: Izradio autor

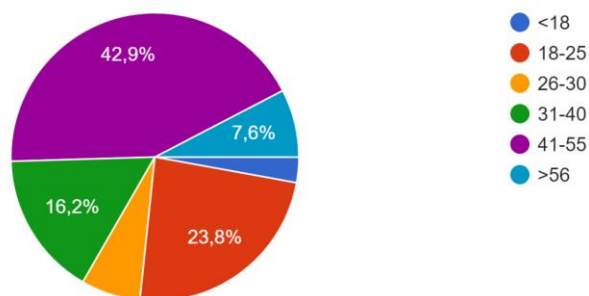
Najveći udio ispitanika ima između 41 i 55 godina, njih 42,9%, dok je najmanji udio ispitanika s manje od 18 godina njih 2,9% što je i prikazano na idućem grafikonu. Dobna

struktura ispitanika ukazuje na različite dobne skupine s različitim percepcijama i životnim potrebama.

Grafikon 10 Dobna struktura ispitanika

Koliko imate godina:

105 odgovora

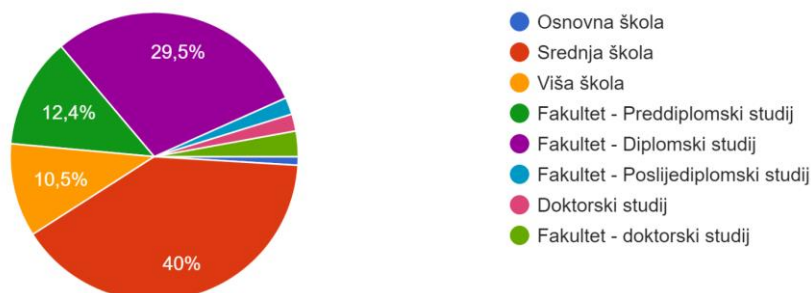
Izvor: Izradio autor

Kod obrazovne strukture najveći udio ispitanika je završilo samo srednju školu, njih 40%, a iza njih slijede ispitanici sa završenim fakultetom s diplomskim studijem s udjelom od 29,5%. Najmanji udio ispitanika je sa završenom osnovnom školom, njih 1%. Obrazovna struktura je, kao i dobna, raznolika što također upućuje na razlike u percepcijama o poznavanju pojma održivog razvoja.

Grafikon 11 Obrazovna struktura ispitanika

Odaberite razinu obrazovanja:

105 odgovora

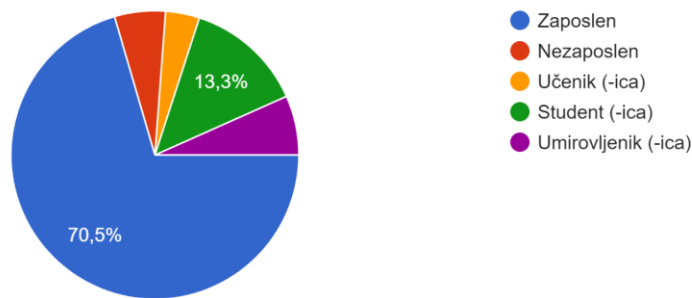

Izvor: Izradio autor

Rezultati istraživanja su pokazali kako je 70,5% ispitanika u radnom statusu i odnose najveći udio, dok je najmanji udio učenika s 3,8% te je i u ovom segmentu potvrđena raznolikost promatranog uzorka.

Grafikon 12 Radni status ispitanika

Radni status:
105 odgovora

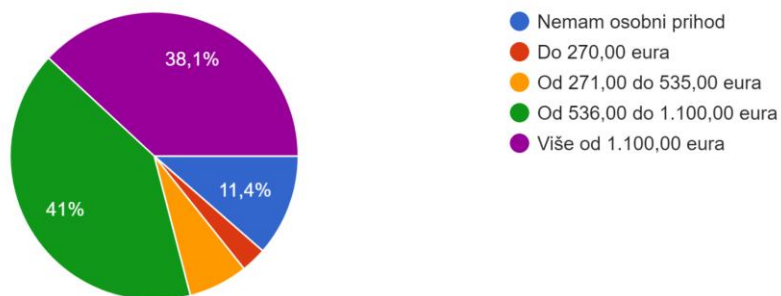

Izvor: Izradio autor

Ostvareni mjesečni prihod za 41% ispitanika iznosi između 536,00 i 1.100,00 eura, a njih 38,1% ispitanika mjesečno ostvaruje više od 1.100,00 eura. Najmanji udio ispitanika, njih 2,9% ostvaruje do 270,00 eura mjesečno.

Grafikon 13 Mjesečni prihod ispitanika

Mjesečni prihod:
105 odgovora

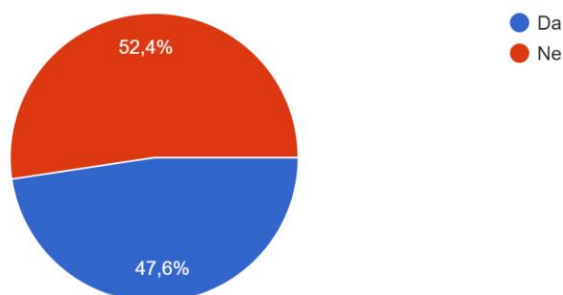
Izvor: Izradio autor

Prethodno promatrani demografski pokazatelji ukazuju na raznolikost promatranog uzorka te njihovu raznolikost u promatranju turizma i koristi kojima se njime ostvaruju. U nastavku se promatraju rezultati istraživanja koji su vezani uz stavove ispitanika vezano uz razinu razvoja turizma u Šibensko-kninskoj županiji.

Grafikon 14 Ostvarivanje koristi od turizma

Ostvarujete li koristi od turizma?

105 odgovora

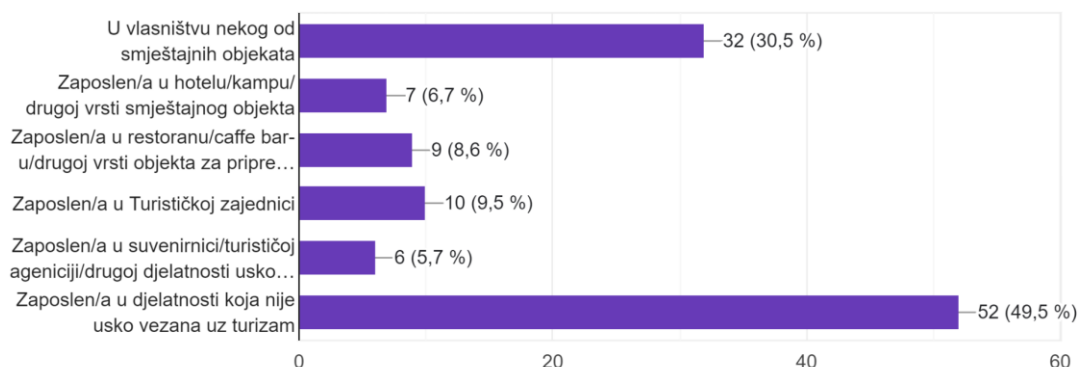
Izvor: Izradio autor

Iz prethodnog grafikona je vidljivo kako čak 52,4% ispitanika ne ostvaruje koristi od turizma, a njih 47,6% ostvaruje. Ovaj podatak potvrđuje kako je turizam za stanovništvo Šibensko-kninske županije važna gospodarska aktivnost zbog čega je potrebno ispravno upravljanje istim.

Grafikon 15 Načini ostvarivanja koristi od turizma

Načini ostvarivanja koristi od turizma:

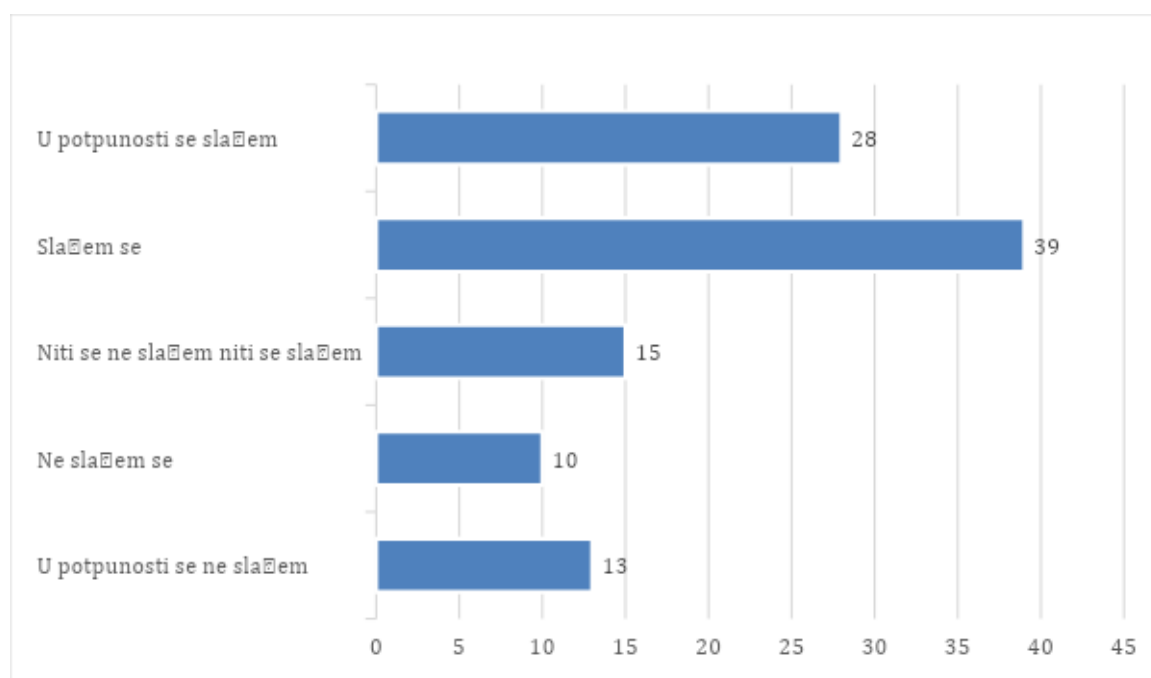
105 odgovora

Izvor: Izradio autor

Obzirom na veliki postotak ispitanika koji ostvaruju koristi od turizma, podaci iz prethodnog grafikona pokazuju odgovore ispitanika na koji način ostvaruju koristi od turizma. Kako je i prethodno navedeno 49,5% ispitanika ne ostvaruje koristi od turizma jer su zaposleni u djelatnosti koja nije usko vezana uz turizam. Onaj dio ispitanika koji ostvaruje koristi od turizma u najvećem udjelu posjeduje neki od smještajnih objekata, njih 30,5%, nakon toga slijede zaposleni u turističkoj zajednici s 9,5%. Zaposlenih u restoranu/caffe baru/drugoj vrsti objekta za pripremu hrane i pića je 8,6%, nakon njih slijede ispitanici zaposleni u hotelu/kampu/drugoj vrsti smještajnog objekta s 6,7%, a najmanji udio ispitanika ostvaruje koristi kao zaposlenik u suvenirnici/turističkoj agenciji/drugoj djelatnosti uskoj vezanoj uz turizam, njih 5,7%. Obzirom na raznolikost u načinu ostvarivanja koristi od turizma, ispitanici su i stavovi o stanju turizma u Šibensko-kninskoj županiji.

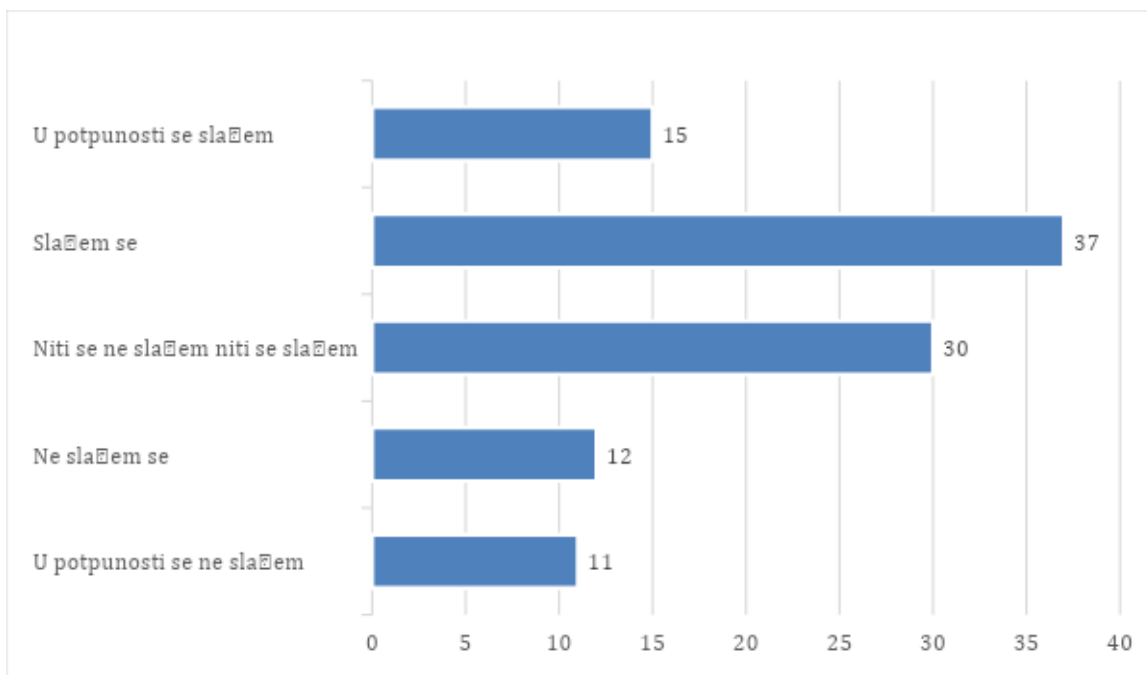
Grafikon 16 Turistička ponuda Šibensko-kninske županije je bogata sadržajima

Izvor: Izradio autor

Na tvrdnju „Turistička ponuda Šibensko-kninske županije je bogata sadržajima“ 37,14% ispitanika je odgovorilo da se slaže, njih 26,67% da se u potpunosti slaže, a 14,29% ispitanika je ostalo suzdržano odnosno odgovorilo da se niti ne slaže niti slaže. S druge strane, 9,52% ispitanika se ne slaže s navedenom tvrdnjom te 12,38% ispitanika se u potpunosti ne slaže. Navedeni podatci ukazuju da je turistička ponuda bogata, ali da i dalje ima mjesta za napredak i kreiranje dodatnih sadržaja kojima će se privući veći broj turista.

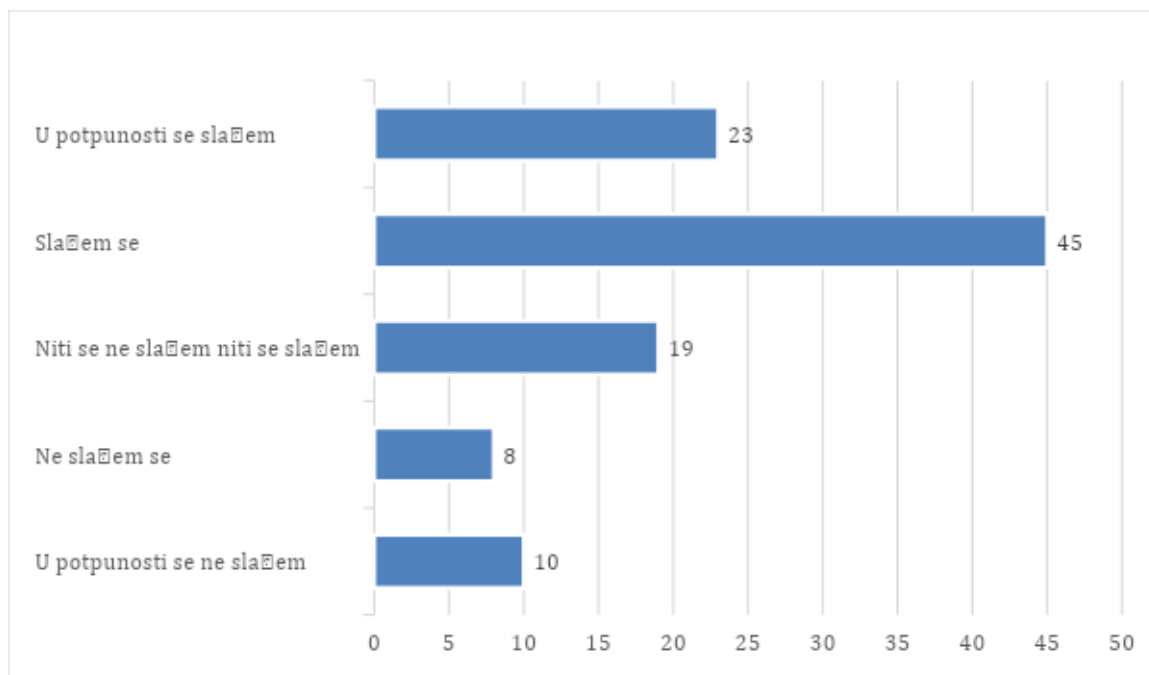
Grafikon 17 Nadležne institucije obavljaju dobar posao po pitanju promocije Šibensko-kninske županije kao destinacije

Izvor: Izradio autor

Sljedeća tvrdnja koja se odnosi na turizam u Šibensko-kninskoj županiji glasi „Nadležne institucije obavljaju dobar posao po pitanju promocije Šibensko-kninske županije kao destinacije“ te je 35,24% ispitanika odgovorilo da se slaže s tom tvrdnjom. Veliki udio ispitanika, njih 28,57% je ostalo suzdržano te odgovorilo da niti se ne slaže niti se slaže s navedenim, dok se njih 14,29% u potpunosti slaže. Ukupno 21,90% ispitanika se ne slaže s navedenom tvrdnjom te bi se u budućem razvoju trebalo usmjeriti na istraživanje razloga nezadovoljstva kako bi se otklonio ovaj udio i domicilno stanovništvo steklo povjerenje u destinacijski menadžment.

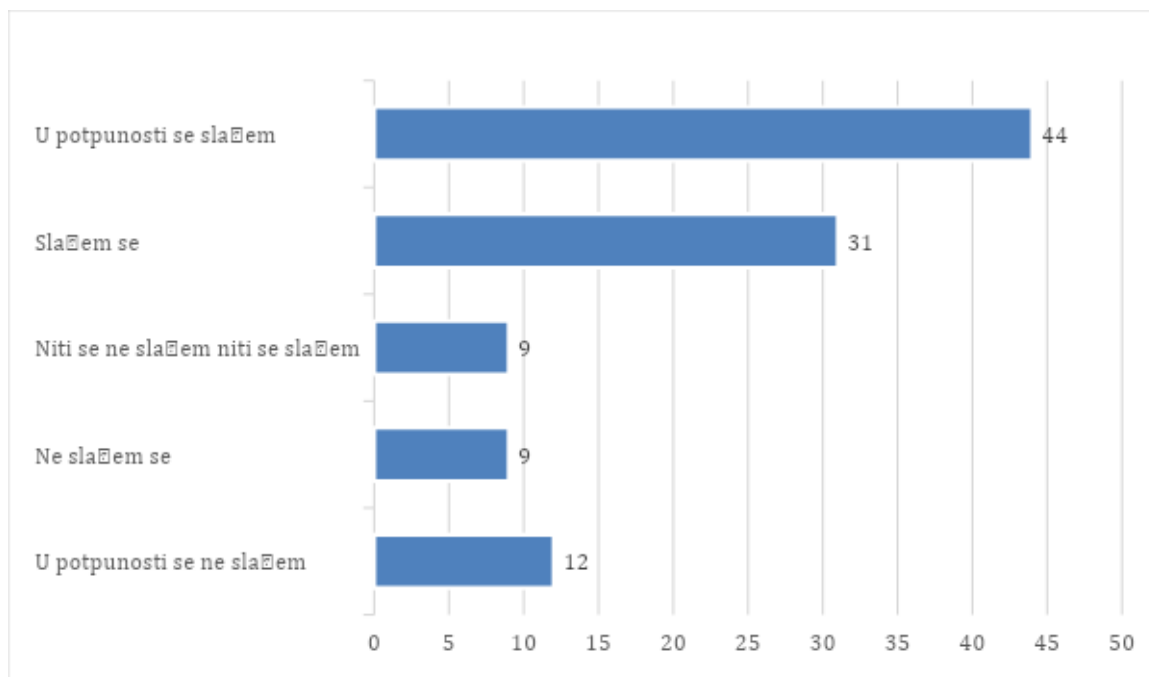
Grafikon 18 Razvoj turizma u Šibensko-kninskoj županiji poboljšava kvalitetu života

Izvor: Izradio autor

Da razvoj turizma u Šibensko-kninskoj županiji poboljšava kvalitetu života smatra 64,76% ispitanika, gdje se njih 42,86% složilo s navedenom tvrdnjom, a 21,90% ih se slaže u potpunosti s tim. Ukupno 17,14% ispitanika smatra da razvoj turizma ne poboljšava kvalitetu života, dok je njih 18,10% ostalo suzdržano. Obzirom da se Šibensko-kninska županija prostire na velikom području i obuhvaća obalu i zaleđe, potreban je ravnomjerni razvoj turizma u kojem nema pritiska samo na određeni dio.

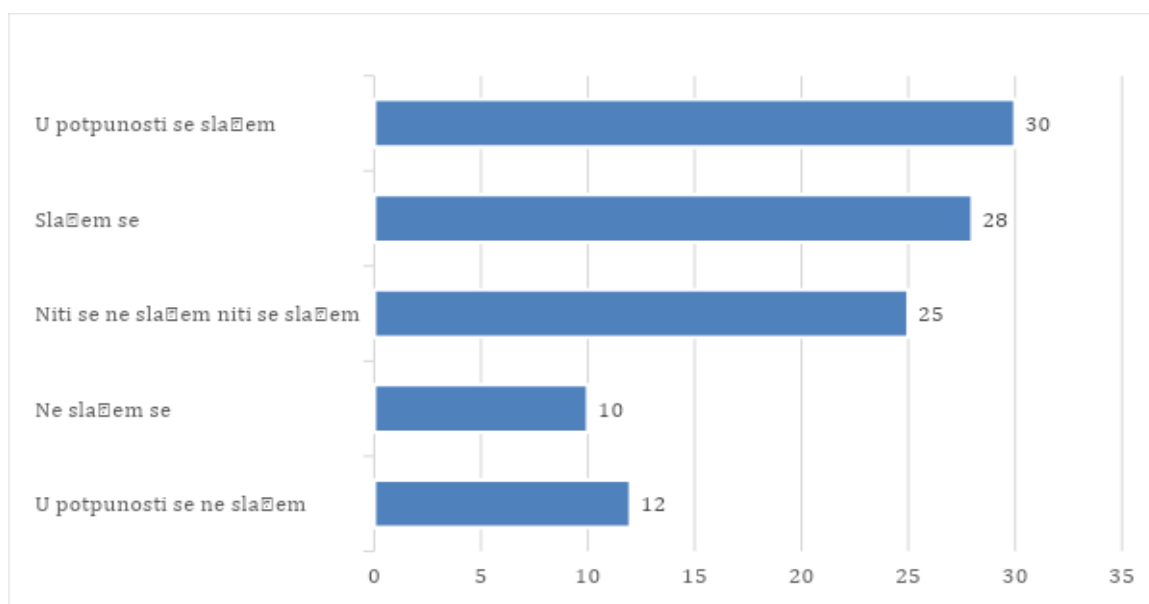
Grafikon 19 U Šibensko-kninskoj županiji se nudi dovoljan broj prirodnih i povijesnih znamenitosti

Izvor: Izradio autor

Kao što je prethodno u radu spomenuto, Šibensko-kninska županija obiluje prirodnim i povijesnim znamenitostima, a isto potvrđuju ispitanici od kojih se njih 71,43% složilo s navedenom tvrdnjom, dok njih 20% smatra kako se nudi dovoljan broj znamenitosti.

Grafikon 20 Broj smještajnih kapaciteta na području Šibensko-kninske županije je na zadovoljavajućoj razini

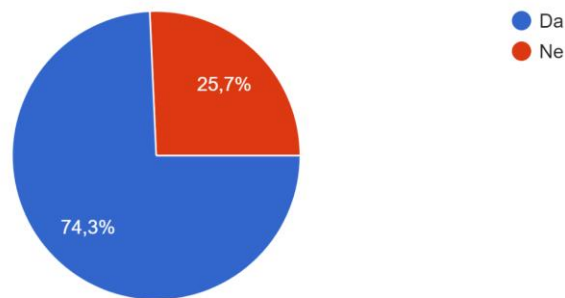
Izvor: Izradio autor

„Broj smještajnih kapaciteta na području Šibensko-kninske županije je na zadovoljavajućoj razini“ je tvrdnja s kojom se u potpunosti složilo 28,57% ispitanika, dok je 26,67% ispitanika odgovorilo da se slaže s tvrdnjom. Veliki broj ispitanika, njih 23,81% je ostalo suzdržano na ovu tvrdnju, dok se njih 20,95% ne slaže s tvrdnjom. Prilikom kreiranja budućih strategija, menadžment destinacije treba ispitati koji je razlog ne slaganja s tvrdnjom kako bi se pravilno usmjerio budući razvoj turizma.

Provedeno istraživanje ukazuje na generalno zadovoljstvo lokalnog stanovništva i destinacijskog menadžmenta razvojem turizma u Šibensko-kninskoj županiji, no u nastavku slijedi analiza stavova ispitanika o održivom upravljanju turizmom u Šibensko-kninskoj županiji.

Grafikon 21 Pojam održivog upravljanja

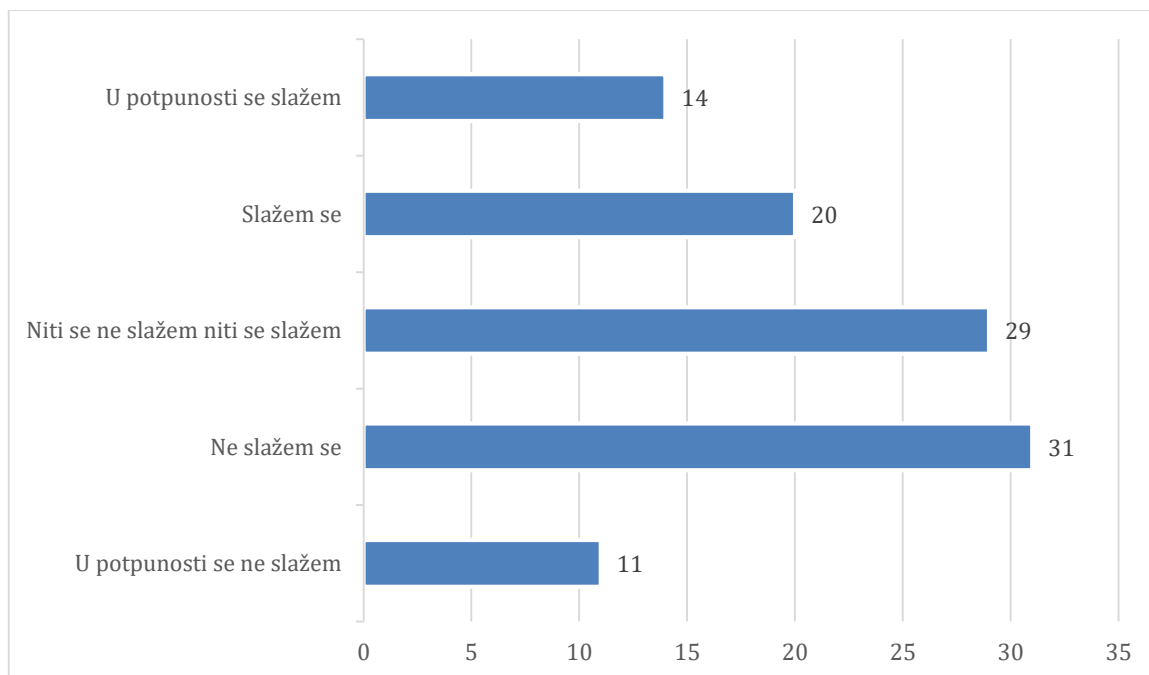
Znate li što podrazumijeva održivo upravljanje?
105 odgovora

Izvor: Izradio autor

Iz prethodno navedenog grafikona je vidljivo kako je 74,3% ispitanika upoznato s pojmom održivog razvoja i što sve podrazumijeva održivo upravljanje, dok njih 25,7% ne poznaje što se sve podrazumijeva pod pojmom održivog upravljanja. Sljedećim tvrdnjama se ispituje stav ispitanika o razini održivog upravljanja turizmom u Šibensko-kninskoj županiji.

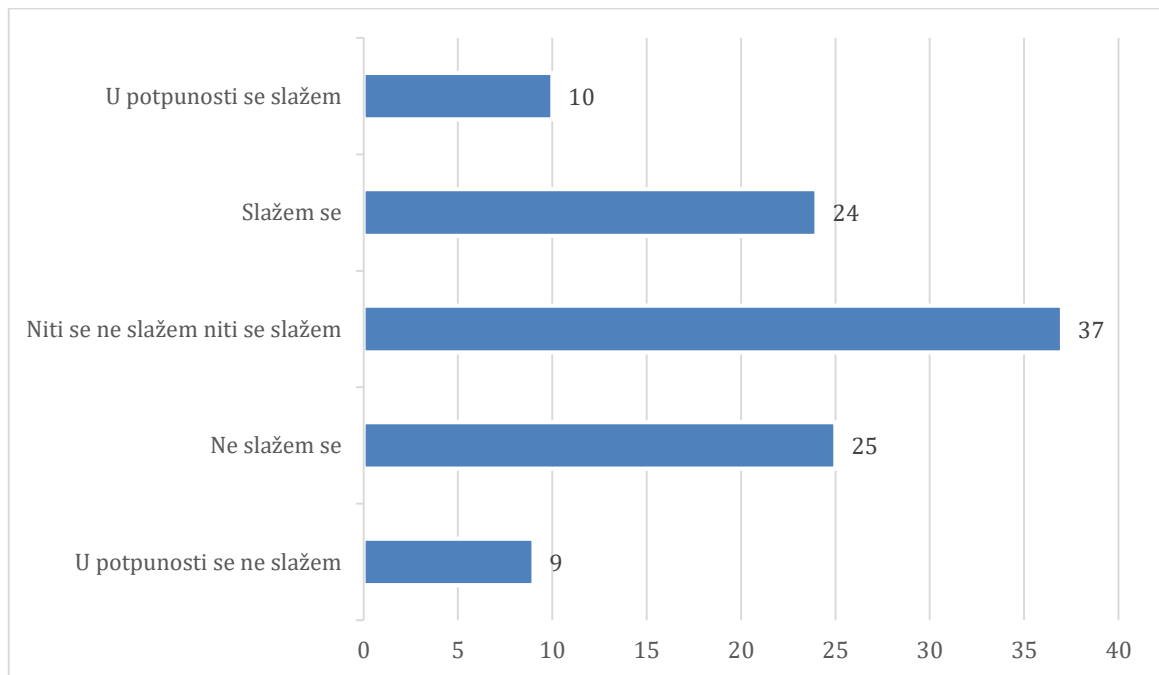
Grafikon 22 Informiran sam o planovima o održivom upravljanju turizmom na području Šibensko-kninske županije

Izvor: Izradio autor

Prema prethodno navedenom grafikonu je vidljivo kako su 32,38% ispitanika informirana o planovima o održivom upravljanju turizmom na području Šibensko-kninske županije, a veliki udio od 27,62% ispitanika je ostao suzdržan na ovu tvrdnju, dok 40% ispitanika smatraju da nisu informirani o planovima o održivom upravljanju turizmom.

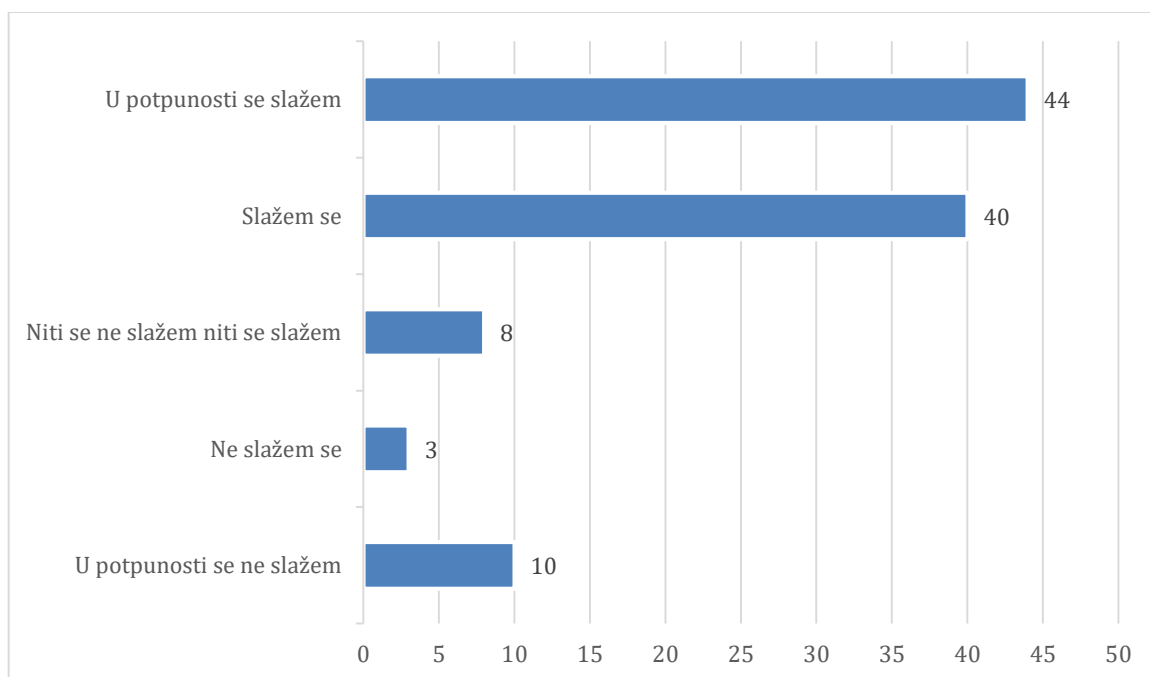
Grafikon 23 Lokalno stanovništvo je uključeno u kreiranje turističke ponude Šibensko-kninske županije

Izvor: Izradio autor

U pogledu uključenosti lokalnog stanovništva u kreiranju turističke ponude Šibensko-kninske županije 35,24% ispitanika je odgovorilo da se niti slaže niti ne slaže s navedenom tvrdnjom. 32,38% ispitanika smatraju da je lokalno stanovništvo uključeno u kreiranje turističke ponude, njih 37,14% smatra da lokalno stanovništvo ipak nije uključeno u kreiranje ponude.

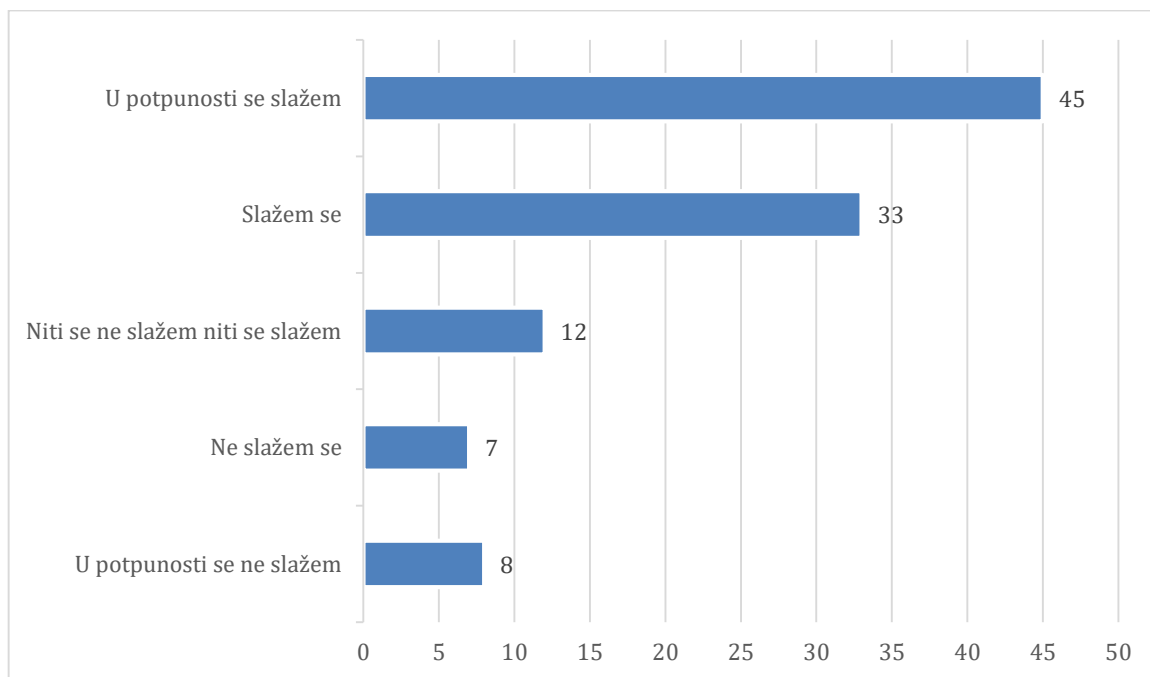
Grafikon 24 U ljetnim mjesecima stvaraju se velike gužva na prometnicama, plažama i drugim turističkim sadržajima

Izvor: Izradio autor

Ukupno 80% ispitanika se slažu s tvrdnjom da se u ljetnim mjesecima stvaraju velike gužve na prometnicama, plažama i drugim turističkim sadržajima, dok se tek nekolicina, njih 12,38% , ne slaže s tom tvrdnjom. Podatci iz prethodnog grafikona ukazuju na prenapučenost i opterećenost infrastrukture u sezoni te se premašuje prihvatni kapacitet i ukazuje na postojanje masovnog turizma zbog čega je potrebno implementiranje koncepta održivog razvoja.

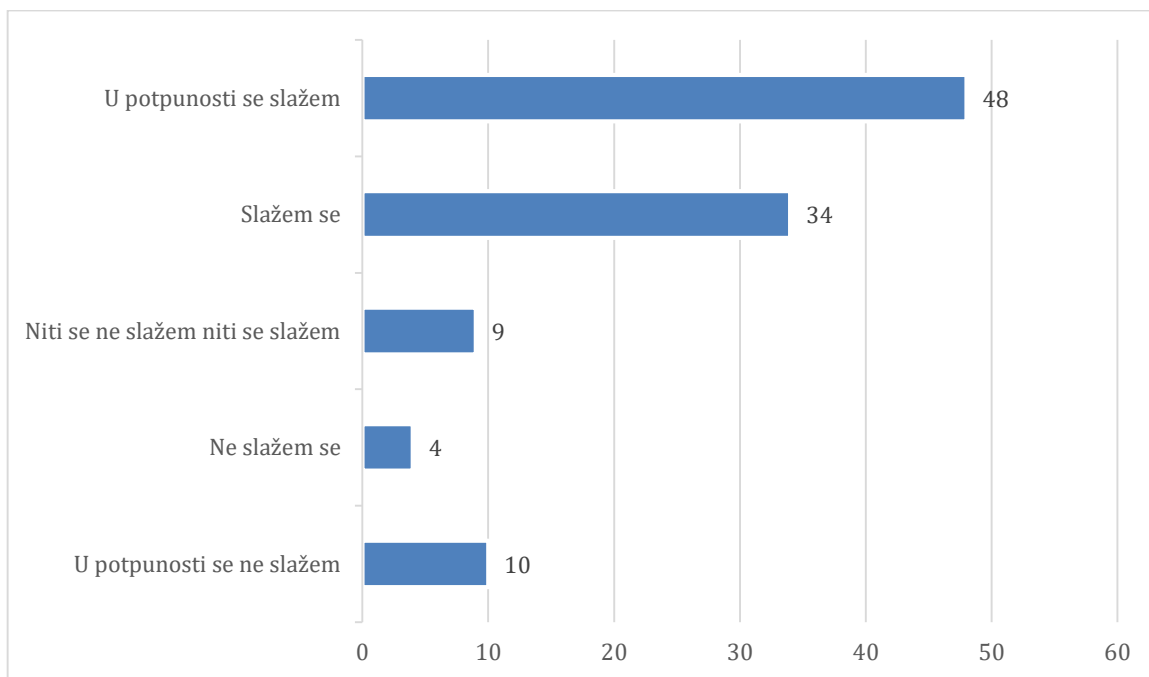
Grafikon 25 Prekomjerna neplanska gradnja šteti okolišu Šibensko-kninske županije

Izvor: Izradio autor

U Republici Hrvatskoj, obalna područja svih destinacije se susreću s problemom prekomjerne apartmanizacije i neplanske gradnje pa tako ovaj problem nije zaobišao ni Šibensko-kninsku županiju. Većina ispitanika, njih 74,29%, se slaže kako neplanska gradnja uvelike šteti okolišu Šibensko-kninske županije, dok se samo njih 14,29% ne slaže s ovom tvrdnjom. Ovo upućuje na nedovoljno razvijeno održivo upravljanje obzirom da se ne poštuje jedan od aspekata održivog razvoja, onaj okolišni aspekt.

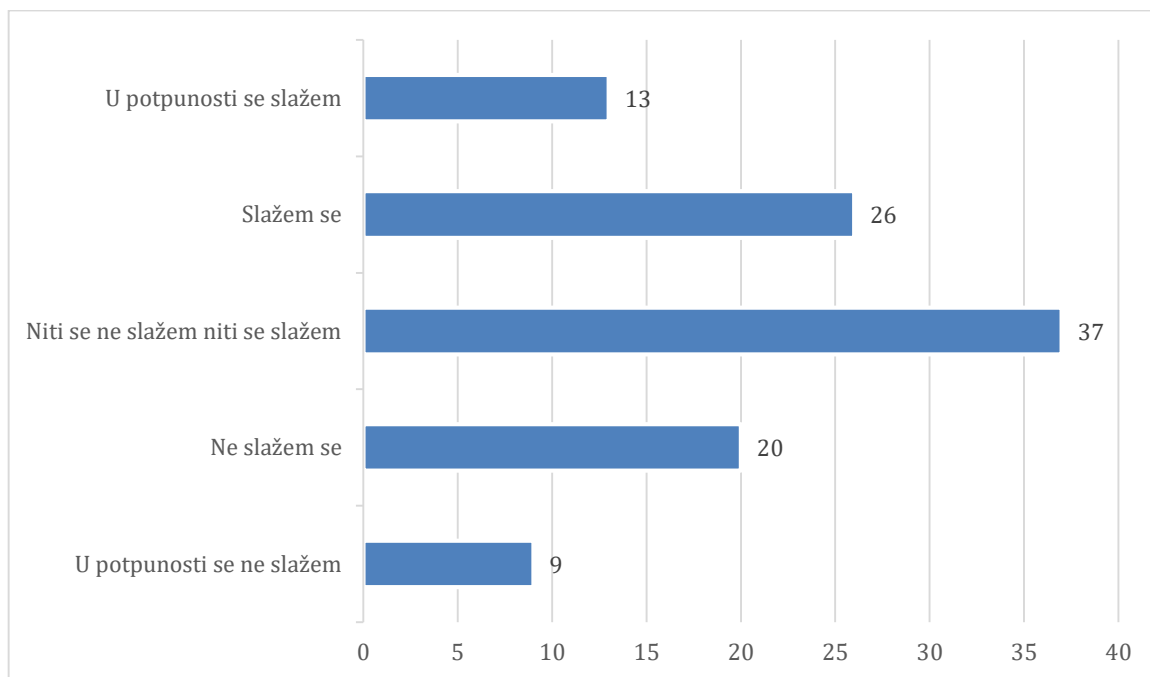
Grafikon 26 Ogromne gužve stvaraju prevelik pritisak na infrastrukturu i okoliš Šibensko-kninske županije

Izvor: Izradio autor

Kao što je već ranije u radu spomenuto zbog jako izražene sezonalnosti i centraliziranog razvoja turizma javlja se prevelik pritisak na infrastrukturu i okoliš Šibensko-kninske županije, a s ovom tvrdnjom se slaže 78,10% ispitanika, dok njih 13,33% se ne slaže s postavljenom tvrdnjom. U ovom slučaju se također vidi zanemarivanje okolišnog aspekta održivog razvoja.

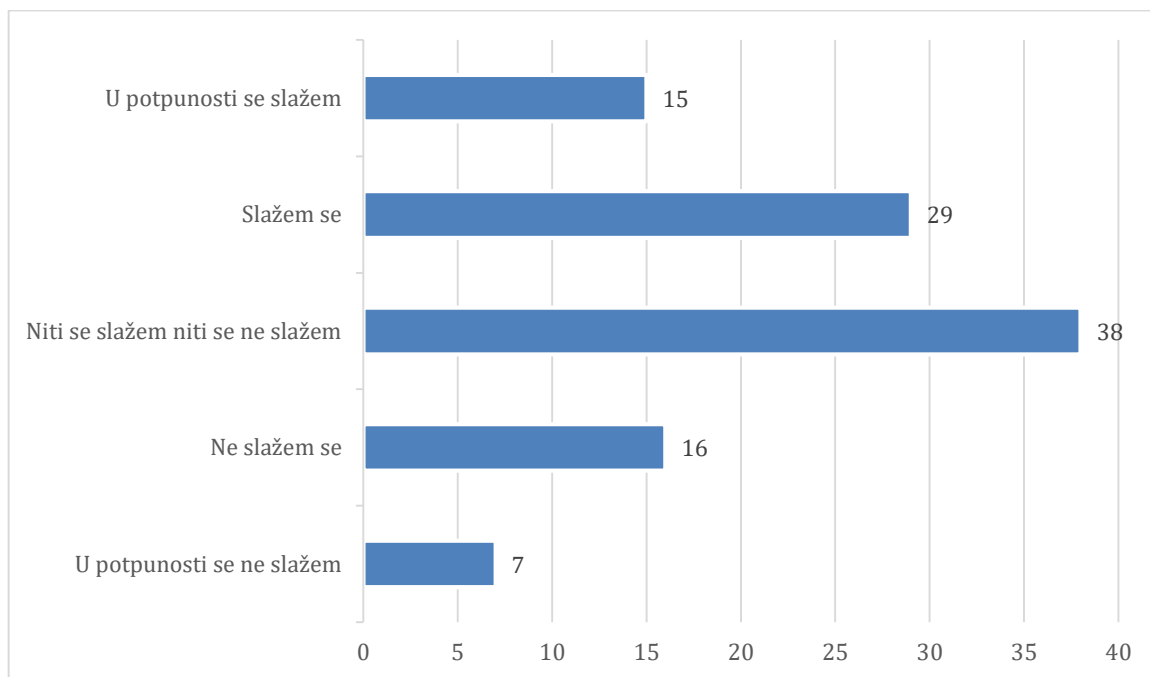
Grafikon 27 Turisti prilikom posjeta poštuju kulturu i baštinu lokalnog stanovništva

Izvor: Izradio autor

S tvrdnjom da turisti prilikom posjete poštuju kulturu i baštinu lokalnog stanovništva se složilo 37,14% ispitanika, njih 35,24% je ostalo suzdržano, a 27,62% ispitanika se ne slaže s ovom tvrdnjom. Zbog velikog udjela ispitanika koji je ostao suzdržan ne može se procijeniti da li je tvrdnja točna, ali se može zaključiti kako postoje naznake poštivanja sociokulturnog aspekta održivog razvoja.

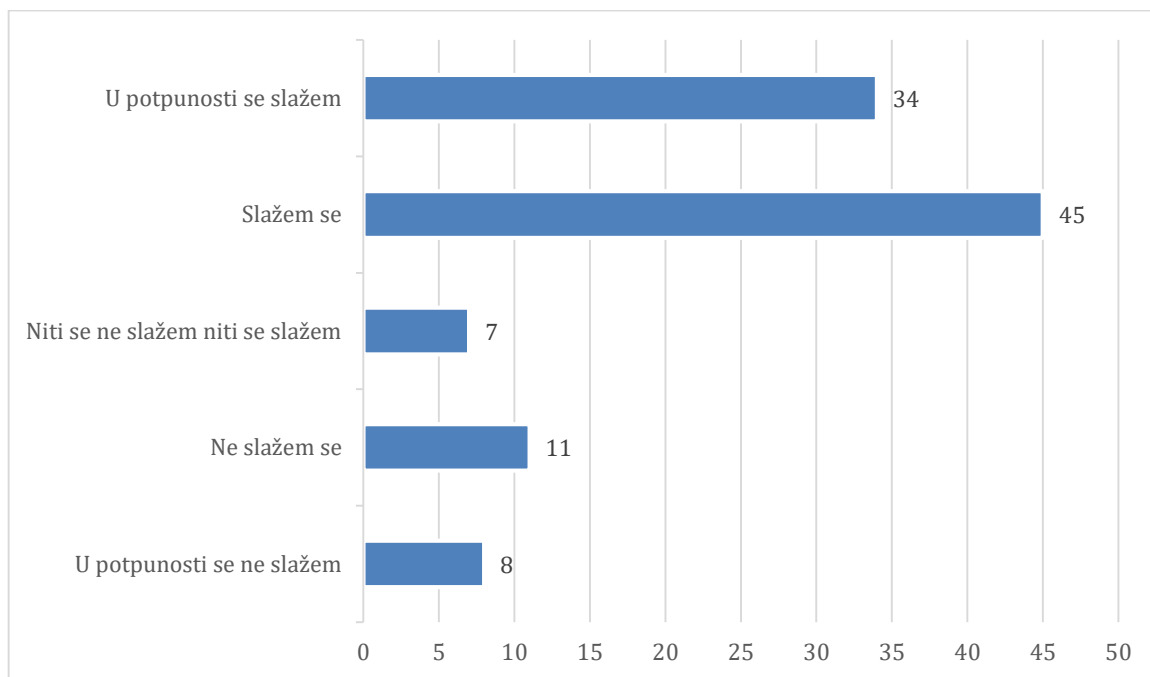
Grafikon 28 Nadležne institucije ulažu napore u očuvanje autohtonosti destinacije te očuvanje okoliša

Izvor: Izradio autor

Za pravilan i održivi razvoj turizma je važan i napor destinacijskog menadžmenta, posebice u pogledu očuvanja autohtonosti i brige za okoliš kako bi se ispoštovala načela održivog razvoja. U Šibensko-kninskoj županiji 41,90% ispitanika smatraju da nadležne institucije ulažu napore u očuvanje autohtonosti destinacije i očuvanje okoliša, dok njih 21,90% ispitanika smatraju kako ipak ne ulažu. Većinski dio ispitanika, ukupno 36,19% je odgovorilo da se niti slažu niti ne slažu s navedenom tvrdnjom.

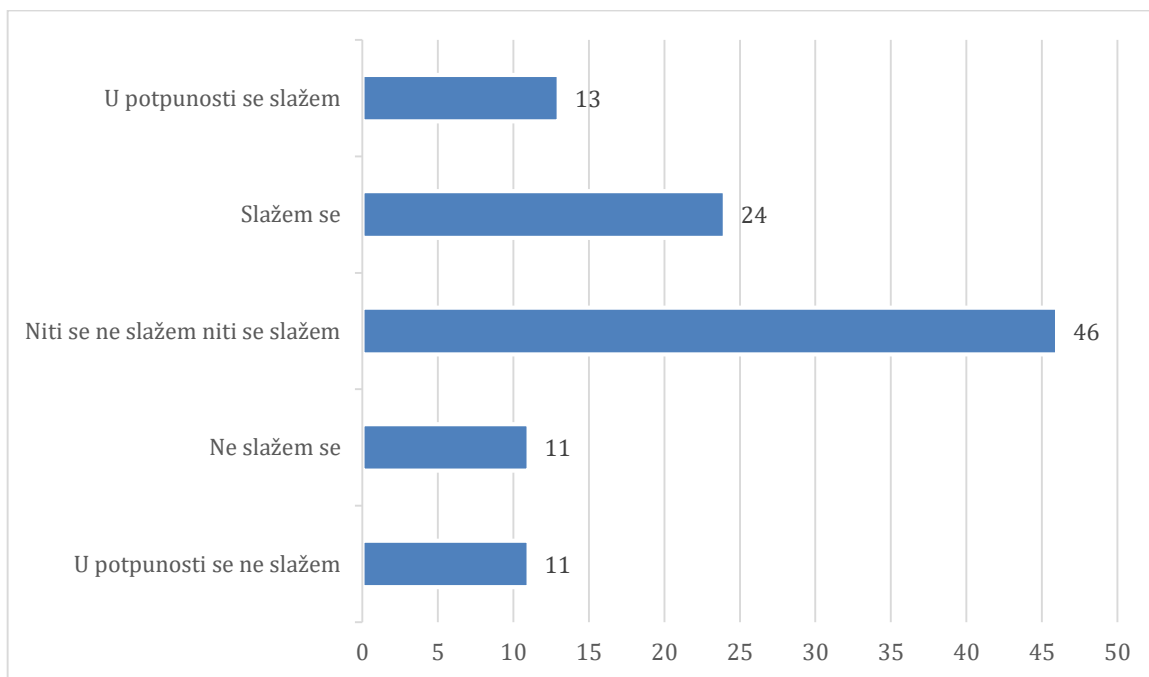
Grafikon 29 Potrebne su edukacije stanovništva o održivom razvoju turizma

Izvor: Izradio autor

Kao što je prethodno u radu napomenuto, veliki udio ispitanika poznaje pojam održivog razvoja, međutim za 25,7% ispitanika, a samim time i stanovništva, potrebno je organiziranje edukacija o održivom razvoju. S ovom tvrdnjom se složilo ukupno 75,24% ispitanika, dok nekolicina njih ostala suzdržana, a 18,10% ispitanika smatra kako nisu potrebne edukacije stanovništva o pojmu održivog razvoja i održivog upravljanja.

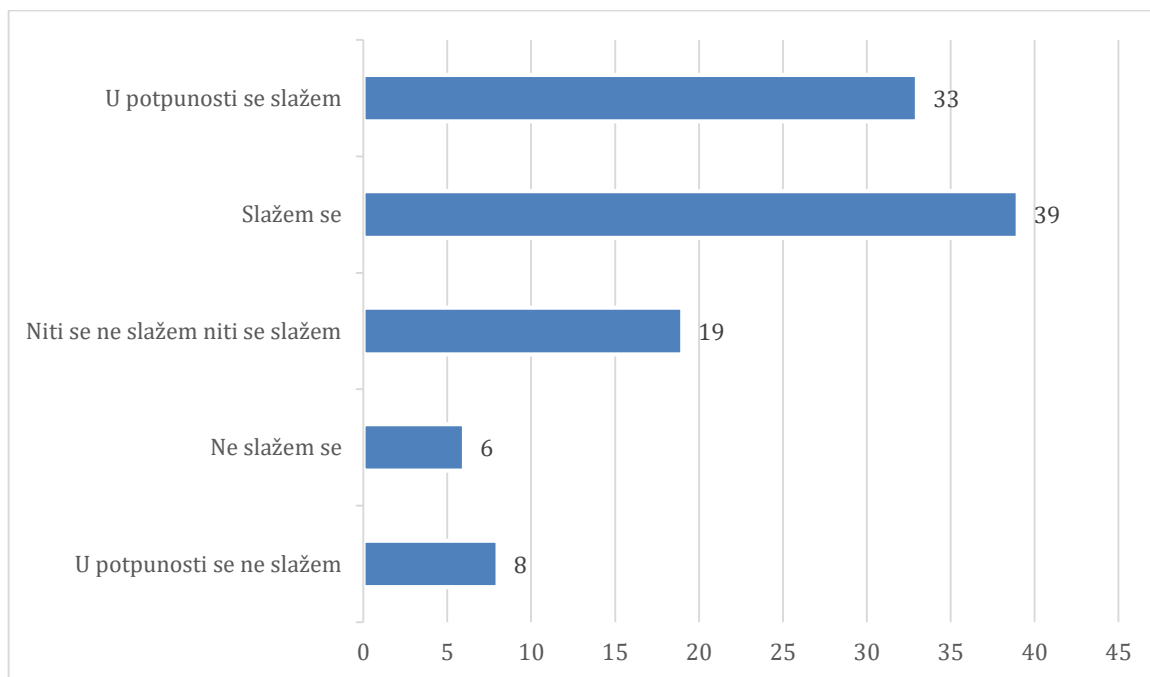
Grafikon 30 Turizam Šibensko-kninske županije se odvija planski s ciljem očuvanja okoliša i infrastrukture

Izvor: Izradio autor

U radu je već prije napomenuto kako se turizam u Šibensko-kninskoj županiji razvija stihijski, centralizirano i usmjereno ka masovnom turizmu zbog čega je ispitanicima postavljeno pitanje da li se slažu s tvrdnjom da se turizam odvija planski s ciljem očuvanja okoliša i infrastrukture. Veliki udio ispitanika je ostao suzdržan ukupno 43,81% ispitanika, dok je 35,24% ispitanika se složilo s navedenim, a 20,95% ispitanika smatra da se ne razvija planski.

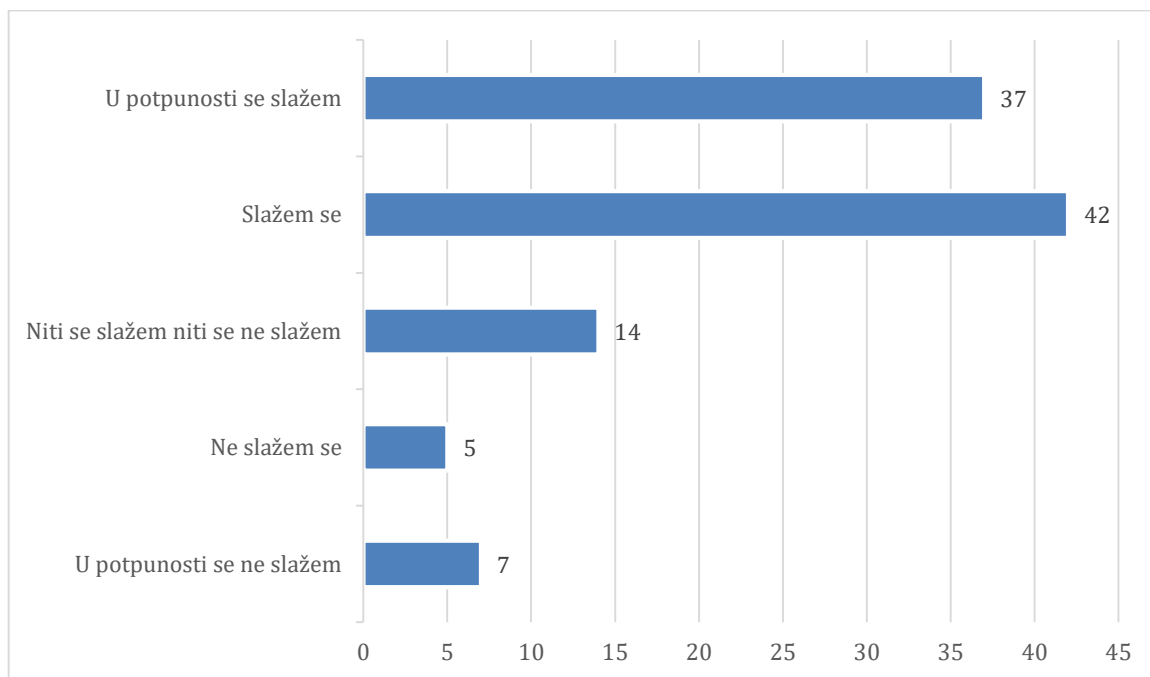
Grafikon 31 Održivo upravljanje turizmom će doprinijeti povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva

Izvor: Izradio autor

Prilikom istraživanja ispitanici su se složili kako turizam doprinosi povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva, stoga se i veliki udio od ukupno 68,57% ispitanika složio da će održivo upravljanje povećati kvalitetu života stanovništva kao jednog od tri stupa održivog razvoja. Tek nekolicina od 13,33% ispitanika smatra kako održivo upravljanje neće doprinijeti tome, a njih 18,10% je ostalo suzdržano.

Grafikon 32 Održivo upravljanje turizmom će povećati kvalitetu turističkih proizvoda Šibensko-kninske županije

Izvor: Izradio autor

Održivo upravljanje turizmom doprinosi očuvanju resursa, a rezultat toga je viša razina kvalitete turističkih proizvoda. S tvrdnjom „Održivo upravljanje turizmom će povećati kvalitetu turističkih proizvoda Šibensko-kninske županije” složila se većina ispitanika, ukupno njih 75,24%, dok je tek 11,43% ispitanika odgovorilo da se ne slaže s navedenom tvrdnjom.

Svi prethodno prikupljeni i analizirani podatci potvrđuju prethodno postavljenu glavnu hipotezu, odnosno na području Šibensko-kninske županije se održivo upravlja turizmom, a sukladno tome se potvrđuje i pomoćna hipoteza koja tumači da se razvoj turizma u Šibensko-kninskoj županiji odvija u skladu s načelima održivog razvoja.

3.3. Prijedlozi unapređenja održivog upravljanja turizmom u Šibensko-kninskoj županiji

Prethodno provedeno istraživanje upućuje na svjesnost destinacijskog menadžmenta u Šibensko-kninskoj županiji o važnosti implementacije održivog razvoja u svoje upravljanje, međutim isto nije na zadovoljavajućoj razini. U nastavku će se iznijeti prijedlozi unapređenja održivog upravljanja turizmom kako bi se već nadaleko poznata destinacija Šibensko-

kninska županija na tržištu pozicionirala kao održiva destinacija i zaustavila narušavanje resursa za buduće generacije.

U dokumentu Master plan turizma Šibensko-kninske županije navodi se kako bi se budući razvoj turizma trebao odvijati stvarajući klastere i to njih pet. Ovime bi se rasteretila središnja turistička zajednica Šibensko-kninske županije i mjere i aktivnosti bi se donosile na razini klastera i ovisno o njihovim resursima. Postojeći model upravljanja se uglavnom odnosi na obalno područje čime se zanemaruje veliki potencijal zaleđa uz očuvanu prirodu, ali i spomeničku baštinu. Stvaranjem klastera bi se decentralizirao turizam Šibensko-kninske županije i područja koja nisu na priobalju bi se znatno počela razvijati što bi svakako doprinijelo poboljšanju kvalitete života lokalnog stanovništva, otvaranju novih radnih mjesta i stvorila bi se prilika za razvoj održivog turizma koji bi počivao na svojim načelima.

Iako je Šibensko-kninska županija vrlo poznata destinacija, kao i određena mjesta u njoj, postoji i dalje veliki broj destinacija koje su malene i ne mogu same za sebe opstati. U tu svrhu bi se županija trebala usmjeriti ka stvaranju *tourism product club*-ova. Ovaj način povezivanja destinacija omogućuje istima da djeluju kao jedno i visoko se pozicioniraju na tržištu što će posljedično privući veći broj turista. Ovaj način povezivanja prije svega bi se trebao provesti u zaleđu Šibensko-kninske županije obzirom da se radi o malim mjestima u kojima turizam nema velike značajke te kao zasebne destinacije neće biti prepoznate na tržištu, a samim time neće ni opstati. Kod razvoja turizma u zaleđu, svakako naglasak treba biti na planskoj izgradnji turističke infrastrukture kako se ne bi narušio okoliš i priroda kao glavni resurs ovog kraja te na poštivanju prihvatnog kapaciteta destinacija.

Turizam su ljudi i bez ljudi nema turizma te je zbog toga jako važno i zadovoljstvo lokalnog stanovništva razvojem istog. Prema istraživanju, stanovništvo nije pretjerano uključeno u razvoj turizma Šibensko-kninske županije te bi se u budućem održivom razvoju svakako trebalo uključiti lokalno stanovništvo i uvažiti njihovo mišljenje o razvoju i stanju turizma njihove destinacije. Ovo se može postići putem održavanja raznih javnih tribina i okruglih stolova u njihovim mjesnim zajednicama na kojima bi oni iznijeli svoja mišljenja, a glavni predstavnik bi onda donesene zaključke prenosio na više razine hijerarhije odnosno prema turističkoj zajednici Šibensko-kninske županije. Osim ovog potrebno je i održavanje raznih edukacija i radionica na temu održivog upravljanja turizmom kako bi se stanovništvo uopće upoznalo s pojmom održivog razvoja.

Za potvrdu održivog upravljanja postoje razni certifikati koji se dodjeljuju destinaciji i objektima unutar destinacije. Jedan od njih je LEED certifikat koji se dodjeljuje objektima koji poštuju načela zelene gradnje. Županijska turistička zajednica, ali i lokalne turističke zajednice bi trebale svoje djelovanje usmjeriti ka poticanju iznajmljivača i lokalnih poduzetnika na dobivanje ovog certifikata jer to znači da su poštivali okoliš pri izgradnji, koriste obnovljive izvore energije i u svoje poslovanje implementiraju održivi razvoj. Osim motiviranja i educiranja stanovništva o važnosti posjedovanja ovog certifikata, potrebno je prije svega educirati stanovništvo o mogućnostima prijave na razne natječaje koje provodi Fond za zaštitu okoliša u cilju očuvanja okoliša, a samim time i resursa koje ova županija posjeduje.

Kako glavna konkurentna prednost Šibensko-kninske županije počiva na Nacionalnim parkovima Krka i Kornati, ali i prirodnim ljepotama, za buduće održivo upravljanje ključna je implementacija standarda ISO 14001, odnosno sustav upravljanja okolišem. Cilj ovog standarda je implementacija određenih normi i pravila kojima će se razvoj turizma, ali i poslovanje dionika u turizmu, uskladiti s okolišem na način da se povede veća briga o skladištenju otpada, ispuštanju štetnih tvari u okoliš, potrošnji energije i slično. Poticanjem implementacije ovog standarda, na području Šibensko-kninske županije će se smanjiti negativan utjecaj društva na okoliš, dovesti će se do smanjenja utjecaja na klimatske promjene, smanjiti će se operativni troškovi poslovanja, a ono najvažnije je da će priroda nastaviti plijeniti svojom ljepotom te privlačiti zelene, odgovorne turiste u destinaciju.

Za turizam je važna sinergija među dionicima u turizmu, a ukoliko postoji sinergija sve zainteresirane strane su zadovoljene što je ujedno i cilj održivog razvoja. Destinacijski menadžmenti trebaju poticati sinergiju sudionika, a jedan od načina jest sljedeći. U zaleđu Šibensko-kninske županije se većina stanovništva bavi poljoprivredom dok se na obali uglavnom nalaze restorani. Ukoliko se potakne dionike na razmjenu dobara, svi bi imali koristi od toga. Najvažnije je da bi se smanjili troškovi transporta za obje strane, a samim time bi se smanjila i količina emisije stakleničkih plinova čime bi se zadovoljio okolišni aspekt održivog razvoja te bi turisti uživali u domaćim namirnicama i upotpunili svoje iskustvo boravka u Šibensko-kninskoj županiji.

Problematika koja je jasno uočljiva u gotovo svim destinacijama na hrvatskoj obali jeste betonizacija i pretjerana apartmanizacija, a ova problematika uvelike krši sva načela održivog razvoja. U budućem razvoju, a s ciljem održivog upravljanja, naglasak treba biti

na planskoj izgradnji infrastrukture u destinacijama te izgradnji smještajnih kapaciteta. Istraživanje je pokazalo kako je lokalno stanovništvo nezadovoljno nesnosnim gužvama u špici ljetne sezone, a većinski krivac za to je pretjerana apartmanizacija i veliki broj smještajnih kapaciteta koji se nudi turistima koji se ne slaže s prihvatnim kapacitetima destinacije. Destinacijski menadžment treba izračunati prihvatni kapacitet svoje destinacije te putem specifičnih oblika turizma i uz pomoć lokalnog stanovništva održavati posjećenost u skladu s prihvatnim kapacitetom. Isto tako trebaju razliti posjete kroz cijelu godinu čime bi se riješio i problem sezonalnosti.

U ovom poglavlju su izneseni i analizirani podatci prikupljeni istraživanjem te su dana rješenja za usmjeravanje budućem razvoju turizma u Šibensko-kninskoj županiji koji će počivati na načelima održivog razvoja te će se ova destinacija pozicionirati kao održiva destinacija.

Zaključak

Šibensko-kninska županija se na turističkom tržištu postavila kao izuzetno konkurentna destinacija koju prepoznaje veliki broj turista diljem svijeta već dugi niz godina. Destinacijski menadžment prepoznaje potencijale koje posjeduje i uspješno ih plasira na tržište.

Problem s kojim se ova destinacija susreće je stihijski masovni razvoj turizma kojim se vrši ogroman pritisak na priobalni i otočni dio destinacije gdje se stvaraju prevelike gužve, apartmanizacija i pretjerano iscrpljivanje resursa dok je zaleđe ostalo turistički nerazvijeno iako posjeduje velike potencijale za razvoj selektivnih oblika turizma.

Šibensko-kninska županija je prepoznala problem s kojim se susreće te se okrenula ka održivom upravljanju turizmom što je i istraživanje stavova pokazalo, međutim implementacija je tek započela i postoji mjesta za napredak. Prednost destinacije je posjedovanje zaštićenih područja kojima je destinacija prisiljena održivo upravljati ukoliko želi zadržati status istih obzirom da predstavljaju glavni imidž destinacije.

U pogledu načela održivog razvoja, svakako se poštuje sociokulturni i ekonomski aspekt, međutim kod okolišnog aspekta se javljaju određeni nedostaci u upravljanju istim. U budućem bi se razvoj svakako trebalo usmjeriti ka poboljšanju ovog aspekta čime će se upotpuniti implementacija održivog razvoja. S održivim načinom upravljanja turizmom će se Šibensko-kninska županija na tržište moći postaviti kao održiva destinacija i na taj način privući odgovorne turiste, a ujedno ponuditi novu razinu kvalitete svojih turističkih proizvoda.

U radu je analiziran master plan turizma Šibensko-kninske županije koji ima veliki potencijal i okrenut je ka održivom upravljanju, razvoju selektivnih oblika turizma i kreiranju potpuno novih turističkih proizvoda, međutim isti bi trebalo ažurirati obzirom da je star i odnosi se na razdoblje do 2020. godine.

Glavni zaključci provedenog istraživanja među stanovništvom su pokazali kako većina stanovništva ostvaruje koristi od turizma i smatraju kako je Šibensko-kninska županija bogata sadržajima i nudi turistima sve što im je potrebno za zadovoljenje njihovih turističkih potreba. Istraživanje je također pokazalo kako stanovništvo poznaje pojam

održivog razvoja, ali smatraju da se u Šibensko-kninskoj županiji ne upravlja na zadovoljavajućoj razini održivim turizmom.

Šibensko-kninska županija je već danas na dobrom putu održivog upravljanja, ali svakako bi se trebalo u budućnosti definirati mjere i aktivnosti kojim će se razina upravljanja podignuti na veću razinu i pozicionirati kao prva potpuno održiva destinacija.

Bibliografija

Abeysekera, Indra, *Integrating First Nations peoples' cultural capital for sustainable development*, Sustainable Development, br. 32 (2024), 43-56

Državni zavod za statistiku, *Dolasci i noćenja turista*, Zagreb, 2019-2023.

Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva 2021.*, Zagreb, 2022.

Galičić, Vlado, Laškarin, Marina, *principi i praksa turizma i hotelijerstva*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2016.

Grupa autora, *Održivi razvoj turizma*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Sveučilište u Rijeci, 2005.

Gržinić, Jasmina, *Uvod u turizam-povijest, razvoj, perspektive*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2019.

Hereu-Morales, Joan, Segarra, Alba, Valderrama, Cesar, *The European (Green?) Deal: a systematic analysis of environmental sustainability*, Sustainable Development, br.32 (2024), 647-661.

Institut za turizam, *Studija održivosti razvoja turizma i prihvatnog kapaciteta a akcijskim planom na području Šibensko-kninske županije*

Meadowcroft, James, *Who is in charge here? Governance for sustainable development in a complex world*, Journal of Environmental Policy & Planning, br. 9 (2007), 299–314

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, *Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske*

Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, *Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine*

ODRAZ-Održivi razvoj zajednice, *Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030.*

Pančić Kombol, Tonka, *Kulturno nasljeđe i turizam*, Radovi zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin, br. 16-17 (2006), 221-226.

Svjetska komisija za okoliš i razvoj, *Naša zajednička budućnost*, Brutlandovo izvješće, 1987.

Službena stranica Nacionalnog parka Krka

Službena stranica Parka prirode Vransko jezero

Službena stranica Šibensko-kninske županije

Šibensko-kninska županija, *Master plan turizma Šibensko-kninske županije*, 2017.

Turistička zajednica Šibensko-kninske županije, *Informacije o turističkom prometu*, 2019.-2023.

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1 Funkcije turizma.....	4
Tablica 2 Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030. godine	7
Tablica 3 Klasifikacija turističkih proizvoda prema kratkoročnoj i dugoročnoj perspektivi	29
Tablica 4 Općine na području Šibensko-kninske županije	33

Grafikoni

Grafikon 1 Broj stanovnika Šibensko-kninske županije po gradovima i općinama	16
Grafikon 2 Dolasci turista u Šibenskoj-kninskoj županiji 2019.-2023. godine	18
Grafikon 3 Noćenja turista u Šibensko-kninskoj županiji 2019.-2023. godini	19
Grafikon 4 Dolasci turista u Šibensko-kninskoj županiji po mjesecima 2019.-2023. godina	20
Grafikon 5 Noćenja turista u Šibensko-kninskoj županiji po mjesecima 2019.-2023. godina	21
Grafikon 6 Dolasci turista prema zemlji prebivališta u Šibensko-kninskoj županiji 2019-2023. godine.....	22
Grafikon 7 Broj objekata za pružanje smještaja u Šibensko-kninskoj županiji 2019.-2023. godine	23
Grafikon 8 Broj ležajeva u objektima za smještaj u Šibensko-kninskoj županiji 2019.-2023. godine	24
Grafikon 9 Spol ispitanika	36
Grafikon 10 Dobna struktura ispitanika	37
Grafikon 11 Obrazovna struktura ispitanika	37
Grafikon 12 Radni status ispitanika	38
Grafikon 13 Mjesečni prihod ispitanika.....	38
Grafikon 14 Ostvarivanje koristi od turizma	39
Grafikon 15 Načini ostvarivanja koristi od turizma.....	39
Grafikon 16 Turistička ponuda Šibensko-kninske županije je bogata sadržajima.....	40
Grafikon 17 Nadležne institucije obavljaju dobar posao po pitanju promocije Šibensko-kninske županije kao destinacije	41
Grafikon 18 Razvoj turizma u Šibensko-kninskoj županiji poboljšava kvalitetu života	42
Grafikon 19 U Šibensko-kninskoj županiji se nudi dovoljan broj prirodnih i povijesnih znamenitosti	43
Grafikon 20 Broj smještajnih kapaciteta na području Šibensko-kninske županije je na zadovoljavajućoj razini	43

Grafikon 21 Pojam održivog upravljanja	44
Grafikon 22 Informiran sam o planovima o održivom upravljanju turizmom na području Šibensko-kninske županije.....	45
Grafikon 23 Lokalno stanovništvo je uključeno u kreiranje turističke ponude Šibensko-kninske županije	46
Grafikon 24 U ljetnim mjesecima stvaraju se velike gužva na prometnicama, plažama i drugim turističkim sadržajima	47
Grafikon 25 Prekomjerna neplanska gradnja šteti okolišu Šibensko-kninske županije.....	48
Grafikon 26 Ogromne gužve stvaraju prevelik pritisak na infrastrukturu i okoliš Šibensko-kninske županije	49
Grafikon 27 Turisti prilikom posjeta poštuju kulturu i baštinu lokalnog stanovništva	50
Grafikon 28 Nadležne institucije ulažu napore u očuvanje autohtonosti destinacije te očuvanje okoliša	51
Grafikon 29 Potrebne su edukacije stanovništva o održivom razvoju turizma	52
Grafikon 30 Turizam Šibensko-kninske županije se odvija planski s ciljem očuvanja okoliša i infrastrukture	53
Grafikon 31 Održivo upravljanje turizmom će doprinijeti povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva.....	54
Grafikon 32 Održivo upravljanje turizmom će povećati kvalitetu turističkih proizvoda Šibensko-kninske županije.....	55

Slike

Slika 1 Strateški ciljevi Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine	10
---	----